UNIFORME DE GENERAL

înaintau amîndoi în vîrful picioarelor, cu mare grijă, şi de cîte ori podeaua scîrţîia mai puternic, se opreau brusc, ţinîn-du-şi răsuflarea. Şi în acea clipă, aproape fără să-şi dea seama, Ieronim apăsa butonul lămpii de buzunar şi rămîneau pe întuneric.
— Să nu-ţi fie teamă, îi şopti cînd, puţin timp în urmă, se împiedică de o frînghie pe care nu o putuse vedea şi, reze-mîndu-se, ca să nu cadă, de un dulap, una din uşi se deschise încet, scîrţîind prelung, ca un geamăt înfundat. Să nu-ţi fie teamă. Nu e nimeni în toată casa...
— Atunci de ce vorbeşti atît de încet ? îl întrebă celalt. Ieronim reaprinse lanterna şi roti de cîteva ori conul de
lumină în jurul băiatului, fără să-L înalţe totuşi pînă în dreptul figurii. Dar nu avea nevoie. O vedea destul de bine: faţa ofilită de licean, cu ochii adînciţi nefiresc în orbite, buzele subţiri şi părul tuns scurt, cu un început de breton pe frunte.
— Spuneai că te cheamă Vlad, nu e aşa ?
— Vlad. Vladimir Iconaru.
— Află de la mine, amice Iconaru, spuse apropiindu-şi puţin capul, că niciodată, nimeni, în nici o piesă de teatru, în [ni]ci un roman, în nici o poezie, nimeni, repet, n-a cutezat să [v]orbească cu glas normal cînd se introduce noaptea în podul unei case străine şi se introduce, ca noi, cu un scop bine Precizat: să găsească lada în care văduva eroului de război, §[e]neralul Iancu Calomfir, a păstrat cu pietate uniformele de gală ale soţului ei; să găsească, zic, lada, să-i spargă lacătul ?[l] [s]ă fure cele două uniforme. Repet, *să fure* două uniforme de general.

— Dar spuneai că sînteţi rude...
— Sîntem. Mai mult: tatăl meu era nepotul favorit al va duvei general Iancu Calomfir. Dar ce-are a face ? Ne-am iid trodus în acest pod cu chei false, la căderea nopţii, ca să căJ tăm un anumit obiect şi *să-l furăm.* E adevărat, un obiect *M* artă poate de un anumit interes istoric, dar fără valoare: do ui uniforme.
— Şi o colecţie de coleoptere, adăugă Vladimir. Ieronim îşi înălţă din nou lanterna, şi de data aceasta îşi
concentra lumina deasupra capului băiatului, apoi îi făcj semn să-l urmeze. Dar după cîţiva paşi se opri.
— N-am mai fost de mulţi ani în acest pod, începu cu u J glas neutru. Dar îmi aduc foarte bine aminte toate obiectelJ toate aceste dulapuri, lăzi şi cufere, şi i le arătă plimbîndu-S lanterna de-a lungul pereţilor. îmi aduc, de asemenea, foarl te bine aminte de poziţia lăzii cu uniforme: este acolo, la vr« zece metri în faţa noastră, deşi n-o putem încă vedea, *pem* tru că e ascunsă de nenumărate alte lăzi, cufere şi multe, foaB te multe pachete cu ziare vechi. Dar un singur lucru nu-ml aduc aminte, Vladimir Iconaru: nu-mi aduc aminte să-ţi fi vorbit de o colecţie de coleoptere. Ţi-am spus doar atît: ca în această casă, există multe insectare, că exista mai ales I foarte bogată colecţie de fluturi...
— Păcat! Şi fluturii sînt frumoşi, dar marea mea pasiuni sînt coleopterele...
Ieronim îşi lăsă capul pe spate şi—1 privi surprins, cercetai tor.
— Interesant, continuă după cîteva clipe, şi trebuie să rel cunosc, nu mă aşteptam. Dacă aş scrie vreodată un tratat *dâ* morală, ar trebui să discut şi cazul dumitale. Căci eşti un caa interesant; într-un cuvînt, accepţi cu entuziasm condiţia dl spărgător pentru o colecţie de coleoptere, dar eziţi, sau mal precis eşti turburat de scrupule, cînd afli că e vorba numai de fluturi...
— Nu ezit! protestă Iconaru îmbujorîndu-se. Pentru ci de fapt nu e furt. Sînteţi rude. E vorba de aceeaşi familie... Şl apoi, adăugă coborînd glasul, toţi sînt morţi.

__ De ce spui *toţi* ?
— Toţi care au trăit în casa asta, generalul şi văduva lui, si copiii pe care i-au avut, şi care au murit pe rînd, unii în război, alţii în bombardament. Nu mi-ai spus alaltăieri că au murit toţi, şi casa e pustie, iar dacă n-a luat-o nimeni pînă acum, este pentru că a rămas şubredă de la bombardament, şi că poate au s-o dărîme la primăvară ?...
Ieronim îl privi din nou, lung, cu o mare tristeţe, apoi stinse lanterna.
— Aşa este, şopti. Toţi au murit. Sau, adăugă după o pauză, ca să fiu foarte precis, aproape toţi. Dar ce-are a face ? Nu avem dreptul să pierdem speranţa. Cînd te-am zărit alaltăieri dimineaţa...

Aprinse lanterna şi-i îndreptă lumina direct spre fruntea celuilalt. Băiatul îşi duse repede palma la ochi.
— Iartă-mă, continuă Ieronim după ce stinse lanterna. N-am vrut să-ţi fac rău. Dar a trebuit să-ţi privesc încă o dată ochii înainte de a-mi aminti. Nu, nu e vorba de amintire, ci de *evocare.* Aşa cum îmi place mie să-mi închipui, e ca şi cum am asculta Corul într-o tragedie greacă. Corul care rezumă, evocă sau prevesteşte acţiunea eroilor şi pedeapsa zeilor... Şi acum, nu te mişca şi ascultă. Decorul e simplu, îl cunoşti. O stradă din Bucureştii anilor 1950. început de toamnă. în fund, un maidan. Către acel maidan mă îndreptam eu, cu un anumit scop, cînd am văzut venind un licean cu un porumbel în mînă...
— Era rănit...
— Te rog, nu mă întrerupe. Ţi-am spus că acum vorbeşte l... Venea un licean zgribulit, cu obrazul palid, ţinînd
Ur» porumbel în mîna dreaptă şi mîngîindu-L la răstimpuri cu palma stîngă...
— Era rănit şi mi-era teamă să nu-L mănînce pisicile...
— Aşa mi-ai spus şi atunci. Dar eu te-am recunoscut ime-^lat, căci *duceai un porumbel în mînă...* Şi am ştiut ce ştiam ue mult: că nu avem dreptul să pierdem speranţa... Mai tră-leŞte ? întrebă după o clipă.
115
— Avea doar aripa stîngă pe jumătate ruptă. îl lovise vreuj derbedeu cu praştia. Dar se vindecă. Se vindecă repede caj toate păsările...
— în orice caz, continuă Ieronim, acesta a fost începui tul aventurii noastre. Pentru că, recunoaşte, nu ţi-am ascuij din prima clipă că e vorba de o aventură.
—Mi-ai spus că ştii de un pod, într-o casă părăsită, un pol plin cu lăzi şi cufere, şi lucruri de tot felul, săbii şi coifuM şi jucării, şi reviste ilustrate vechi...
Ieronim îşi trecu nervos mîna prin păr, ca şi cum ar fi încercat să-şi potolească nerăbdarea.
— Şi cîte altele, şi cîte altele, adăugă, şi vorbindu-ţi te prii veam. Dacă ai şti cum te priveam, să ghicesc ce te-ar fi pul tut atrage sau interesa... Şi totuşi, din cînd în cînd, îmi zvM leam privirile, pe furiş, asupra porumbelului...
— II găsisem pe maidan. îl lovise cineva cu o piatră...» Ieronim întinse brusc braţul spre întuneric şi-i puse mînl
pe umăr.
— Să nu-ţi închipui cumva că voiam să te pun la înceii care sau să te ispitesc. Dar pentru mine, care trăiesc nun» pentru teatru, scena era prea excepţională ca să nu ghiceSi că făcea parte din acel scenariu misterios pe care mă trudea necontenit, *şi totuşi zadarnic,* să-L reconstituiesc, dacă înţel legi ce vreau să spun...
îşi retrase mîna de pe umărul băiatului şi continuă, cu ui alt glas:
— Ascultă: să pot urca cu el, după ce-L văzusem veninl dinspre maidan *cu un porumbel în mînă,* să pot urca scăl rile acestui pod, noaptea, pe întuneric, şi să-L simt acolo, *\îm* gă mine, cînd am să încerc cheile, una după alta, şi apoi, de| odată, una din chei se va potrivi şi uşa se va deschide gemînJ şi vom pătrunde aici, în acest pod, unde n-a mai intrat ni meni de foarte mulţi ani, de cînd a murit şi ultimul băiat *m* văduvei generalului Calomfir... Ascultă! nu mă întrerupţi spuse ridicînd braţul, căci abia acum ne apropiem de se* na cu adevărat dramatică. Ascultă şi imaginează-ţi. Am I intrat încet, încet, îndreptîndu-ne spre fund, acolo unde si
116
găseşte lada. Şi cîte nu s-ar fi putut întîmpla! Dumnezeule, *âte nu s-ar fi putut întîmplal* O biată lanternă electrică de buzunar. Abia mai luminează, căci o am din timpul războiului, de cînd eram cercetaş. în orice clipă s-ar fi putut stinge, şi am fi rămas pe întunerec. Şi nici măcar nu eram unul lîngă altul. Eu o luasem înainte, grăbind pasul, căci presim-team că bateria e pe sfîrşite. Şi ne-am fi trezit deodată în întunerec, pierduţi aici, în acest pod plin cu lăzi şi cufere acoperite de praf şi pînze de păianjen, şi nici n-aş fi îndrăznit să strig, să te chem. Şopteam doar: Vlad, parcă Vlad sau Vla-dimir te cheamă, nu e aşa ? Vladimir, mă auzi ?... Dar nu mă puteai auzi, pentru că rămăseseşi mult în urma mea şi, orbecăind prin întunerec, te depărtai tot mai mult de mine, şi nu mă puteai auzi. Chiar dacă aş fi îndrăznit să ridic glasul, tot nu m-ai fi putut auzi, pentru că tocmai atunci începuse să bată vîntul, şi aici, în podul acesta, dărăpănat de la bombardament, unde vîntul se aude sinistru, ca la teatru, cînd se pregăteşte să izbucnească furtuna... Se opri brusc, suflînd greu, extenuat.
— Nu m-aş fi rătăcit, vorbi calm celalt. Nu m-aş fi rătăcit, pentru că sînt obişnuit cu întunerecul. Am

copilărit la munte. Nu mi-e frică de întunerec, nici de vînt...
— Vasăzică, numai *asta* ai înţeles ? îl întrerupse Ieronim cu o neaşteptată tristeţe în glas. Ai dreptate că aş fi vrut să te sperii, să te pun la încercare *în întunerec f* Elev Iconaru Vladimir, nu ai imaginaţie. Nu eşti singurul, de altfel. Aproape nimeni nu mai are imaginaţie. Trăim vremuri grele. Cine niai are timp să-şi imagineze o altă lume, cu *altfel* de oameni, [0] lume mai poetică, şi deci mai *adevărată?...*
— Dacă credeai că m-âş fi speriat lăsîndu-mă singur în mtunerec...
— Te rog nu mă întrerupe, căci acum sîntem la teatru şi ■^apropiem de scena capitală... Pînă la urmă te-aş fi găsit *pit de unul din dulapurile acestea şi atunci ai fi înţeles ce >e mtîmplă, ai fi înţeles de ce mă depărtasem şi de ce te lăsasem să crezi că se terminase bateria. Acolo, lipiţi amîndoi
e dulap, ţi-aş fi povestit istoria acestei case, care e de fapt

istoria generalului Calomfir, adevărata lui istorie, pe care ruj o mai cunoaşte nimeni pentru că, aşa cum prea bine ai cit, au murit aproape toţi...
— Atunci, de ce nu mi-ai povestit ? Ieronim ridică obosit din umeri.
— A intervenit ceva. O nimica toată...
— Puteai să-mi povesteşti, continuă Vladimir, căci ni mi-ar fi fost frică. Şi acum poţi să-mi povesteşti. îmi placi să ascult pe alţii povestindu-mi. Mă întreb atunci, mă tot înl treb: Cînd o să-mi vină şi mie rîndul, eu ce-am să povestesc I Să le spun ce mi s-a întîmplat, o dată, noaptea, la stînă ?
Ieronim îşi trecu din nou mîna, nervos, prin păr.
— A intervenit ceva, şi *spectacolul* a dispărut. S-a reînl tors în neant. A lăsat loc altor probleme, unele mai bansfl le, altele, mai precis una din ele, extrem de importantă, cal pitală. Nu ghiceşti ? Ai făcut să intervină, recunosc, fără voia dumitale ideea morală: diferenţa dintre coleoptere şl fluturi.
— ... Şi lepidoptere, preciza Iconaru.
Ieronim reaprinse lanterna şi, cu grijă, ca să nu-L orbeasl că, îl privi lung.
— Să ne grăbim, spuse pornind brusc înainte. Că a înl ceput să se facă frig.
Se simţea urmărit şi încetinise pasul, aşteptînd din clipi în clipă să se audă strigat din spate. Dar necunoscuta şovJB ia. Atunci îşi rezemă cutia violoncelului de peretele coridol rului şi, alene, începu să-şi caute batista. începu prin a-şi *deM* cheia laborios pardesiul.
— Maestre! auzi deodată, în spatele lui, o voce neaştepl tat de limpede şi robustă, de contraltă. Maestre, e adevărat* nu mai daţi lecţii particulare ?
Antim întoarse capul şi o privi, încercînd să pară surprind îşi scoase batista, şi-o trecu, absent, pe frunte, apoi rămaşi cu ea în mînă.
— E adevărat, spuse. M-am hotărît să nu mai dau lecţii pai« ticulare pentru că...
în clipa aceea parcă ar fi văzut-o pentru întîia oară şi o privi adînc, mirat, aproape în panică. începu să se şteargă repede cu batista pe frunte, pe obraji.
— Să nu crezi că-mi tremură mîna, spuse, încercînd să zîmbească.
— Sînteţi obosit, maestre...
— E şi oboseala, dar e şi altceva. Mi s-a părut că am mai zărit undeva figura asta, figura dumitale, vreau să spun...
Fata se apropie mai mult de el, plecîndu-şi uşor umerii.
— Nu mi-a scăpat nici un concert, Maestre! Vă urmăresc de cinci ani, de cînd eram încă la Conservator... Şi din toată orchestra, nu vă privesc—*şi nu vă ascult*! — decît pe d-stră!...
— Nu, nu mă gîndeam la asta, o întrerupse, continuînd s-o privească şi trecîndu-şi batista dintr-o mînă într-alta. Eşti româncă ? Vreau să spun, ai trăit aici, în Bucureşti ?
Fata se îmbujora brusc.
— Părinţii mei sînt din provincie, dar eu am fost crescută aici.
—Ah, deci am avut dreptate. într-un anumit sens, eşti străină, vii din altă parte?..
Fata clătină din cap, zîmbind încurcată. în acea clipă, Antim observă cu emoţie că are gura foarte mare şi dinţii neregulaţi — şi asta îi dădea un aer de frumuseţe sălbatică, ameninţătoare, aproape agresivă.
— Auzisem dar nu-mi venea să cred. Ar fi îngrozitor, îmi spuneam, ar fi îngrozitor să fie adevărat că Maestrul nu mai dă lecţii particulare, tocmai acum, cînd mi-am găsit slujbă şi am bani. Tocmai acum, cînd puteam lua şi eu lecţii. Măcar cîteva. Măcar o lecţie, două pe lună, adaogă văzîndu-L că tace Pnvind-o neliniştit, parcă nici n-ar fi ascultat-o, ci i-ar fi urmărit doar mişcările buzelor şi lumina, cînd umedă, cînd mată, a dinţilor.
îşi împături batista, o puse în buzunar şi începu să-şi încheie nasturii de la pardesiu.

, — îmi pare rău, spuse apucînd cutia violoncelului. M-am "otărît să renunţ la lecţiile particulare cînd mi-am dat sea-[ma] că *nu izbutesc.* Nu izbutesc nici în doi ani, nici în patru [Sau] [c]inci: pur şi simplu, *nu izbutesc...*

118

L

119

întoarse capul şi văzu că, în fundul coridorului, luminii le începeau să se stingă.

—Trebuie să mergem, adaogă, că altminteri riscăm să găJ sim poarta încuiată.

înainta totuşi agale, ţinîndu-şi violoncelul în mîna stîn-j gă şi încercînd, cu dreapta, să-şi ridice gulerul pardesiului.

— înţelegi ce vreau să spun. într-o bună zi mi-am dat sea-l ma că nu izbutesc să-i ajut, adică să-i fac *să mă întreacă...**

Fata izbucni deodată în rîs, şi cu un gest scurt familial se apropie de el şi-i luă braţul.

— Maestre, începu cu fervoare, nici nu bănuiţi cît sînl de fericită!... Auzisem atîtea despre d-stră. Ce nu se spia nea, ce nu se povestea despre Maestrul Manolache AntinJ Dar asta nu mi-a spus-o nimeni, şi nu aveam cum s-o ghB cesc. Ştiam doar atît: că, într-un anumit fel, nici d-stră n-aţi avut noroc.

Antim se opri şi o privi din nou, pe deasupra ochelarii lor, derutat.

— N-aţi avut noroc de elevi, Maestre. Cine a venit să înl veţe cu d-stră ? Tot felul de premianţi. Premiul I şi PremiiB II. Poate chiar şi câţiva cu Premiul III. Dar ceilalţi, Mae« tre ? *Ceilalţi ?* repetă ea subliniind cuvântul şi apropiindu-B mai mult faţa de el.

— Adică cum, ceilalţi ?

— Da, Maestre, ceilalţi, cei mistuiţi de ambiţie şi urmă! riţi de nenoroc, cei mai numeroşi de altfel. Ca Horia Grăi dişteanu bunăoară, de care n-a auzit nimeni pentru că s-J sinucis la optsprezece ani. Sau ca Măria Da Măria. Asta, Mal ria Daria Măria, sunt eu, adaogă coborînd glasul. Dar la *şcoM* lă mi se spunea Măria Da Măria...

— Trebuie să ne grăbim, că altminteri riscăm să...

— Lăsaţi-mă pe mine să duc violoncelul, îl întrerupse.! Gestul fusese atît de neaşteptat, încît nu se împotrivi. îfll

curcat, îşi duse amîndouă mîinile în jurul gîtului, încercîriB să-şi potrivească fularul sub gulerul ridicat al pardesiului. I

— Dacă aş fi avut cu zece ani mai puţin, m-aş fi supărat|

spusese.

120

_- V-aţi fi supărat şi acum, îl întrerupse ea din nou, dacă ar fi fost altcineva, un alt gen de femeie, vreau să spun. N-are importanţă dacă ar fi fost tînără sau mai puţin tînără. Diferenţa nu trebuie căutată în vîrsta femeilor, ci în destinul lor.

Se opri brusc şi strînse violoncelul cu amîndouă braţele, lipindu-L de corp.

— Maestre! exclamă cu un glas sugrumat, parcă ar fi fost gata să izbucnească în plîns. Maestre, dacă nu l-aţi cunoscut pe Horia, atunci aveţi în faţa dumneavoastră fiinţa cea mai înzestrată şi cea mai orgolioasă, aproape bolnavă de ambiţie, dar şi cea mai urmărită de nenoroc pe care aţi întîlnit-o vreodată în viaţa dumneavoastră. Au fost zile întregi cînd nici nu îndrăzneam să trec strada: *ştiam* că are să mă răstoarne o maşină; Maestre, *simţeam* maşina de departe, de la zeci de metri, o simţeam cum mă răstoarnă şi-mi striveşte degetele. *Degetele,* Maestre, degetele astea pe care, dacă nu m-ar fi urmărit nenorocul... pentru că de ani de zile căutam o slujbă care să-mi îngăduie să iau cîteva lecţii particulare cu dumneavoastră, orice fel de slujbă, cît ar fi fost de anostă sau dezgustătoare, numai degetele să mi le cureţe; ani de zile am tot căutat, şi între timp trăiam din mila unuia şi altuia, căci nici garderobieră la un local de noapte n-au voit să mă ţină... Şi doar acum, de curînd, de săptămîna trecută, mi-am găsit o slujbă, dar ce folos ? Dacă nu m-ar fi urmărit nenorocul, ^ fi găsit slujba acum două, trei luni, şi atunci degetele acestea le-aţi fi văzut ce pot face, şi, credeţi-mă, Maestre, v-aţi fi simţit minunat!...

Cu un efort, Antim o împinse încet către uşă, încercînd să pară amabil şi totuşi detaşat, prefăcîndu-se că nu-i vedea lacrimile alunecîndu-i lin pe obraji.
— Noapte bună, Vasile, se adresă portarului. Iartă-ne că ani cam întîrziat, adăugă strîngîndu-şi din nou fularul în ju-^1 gîtului. Nu prea m-am simţit bine în antract. M-a luat cu ™g- A venit deodată toamna!...
După ce rupseseră pînzele de păianjeni cu suluri făcute a repezeală din ziare vechi, încercaseră să scuture praful de
121
pe capacul lăzii. Dar curînd, Ieronim îşi dădu seama că praJ ful se lipise ca un strat de noroi, neted şi uscat, şi zvîrli **sul** Iul printre pachetele de lîngă perete. încredinţa lanterna Iul Iconaru, şi scoase din buzunar o verigă cu chei vechi. încJ pu să le încerce la nemereală, fără prea mare convingere. LJ răstimpuri, scutura cu putere lacătul, parcă ar fi vrut să vej rifice dacă era cu adevărat încuiat.
— Fii mai cu băgare de seamă, şopti Iconaru, că faci prea mult zgomot. Şi poate ne aude cineva...
Ieronim îl privi surprins, încruntîndu-se, apoi clătină di™ cap, ca şi cum şi-ar fi dat deodată seama că băiatul avea drep*m* tate.
— Atunci, stinge lumina, spuse cît putu mai încet. Şi să nul vorbim, să nu ne mişcăm cîteva minute. Să vedem dacă se aude ceva...
La început, nu se auzi decît vîntul, aşa cum îl auzeau de cîte ori rămîneau pe întuneric, tăcînd amîndoi. Dar curînd j ajunse pînă la ei un geamăt surd, ca un suspin prelungit pest* măsură, şi apoi brusc sugrumat. După cîteva secunde, par« că mai aproape de ei, geamătul se auzi din nou, de astă dată j mai profund, urmat de un gîfîit scurt, speriat, ca şi cum ciJ neva ar fi trecut repede pe lîngă ei şi s-ar fi îndreptat grăbit I spre uşa podului.
— Nu e nimeni, şopti Ieronim. Nici un duh, nici o sta« fie, vreau să spun. Toate zgomotele pe care le auzi vin de I sus, de la lucarna care nu se mai închide bine şi o clatină vînfl tul...
— Şşşt! îl întrerupse Iconaru, apucîndu-i braţul. Ascult» acum!...
Se auzi din nou geamătul, dar se auzea de asemenea, din-* spre uşa podului, altfel de zgomote, mai puternice, parcă ***cim*** neva ar fi înaintat anevoie pe podeaua veche şi şubredă, tră-« gînd după el un sac cu lemne şi uscături.
— Poate au prins de veste, continuă Iconaru, coborînd şi I mai mult glasul, şi vin să ne caute...
Tăcură amîndoi, ţinîndu-şi răsuflarea.
— Dacă ne surprinde cineva, începu brusc Ieronim, silin-L du-se să nu ridice glasul, le spui adevărul. Ne-am întîlnit în-«
122
tîmplător alaltăieri şi ţi-am vorbit de o colecţie de fluturi. Dar ti-am vorbit mai ales de teatru, de tainele artei dramatice. Le spui de uniforme, că venisem hotărît să le iau — poţi chiar sa precizezi că venisem hotărît să le iau cu împrumut, pentru o săptămînă, două, căci cine ar vrea să păstreze, *pentru totdeauna,* două uniforme de general ? Deci, sîntem bine înţeleşi: venisem să le iau cu împrumut, dar nu le spui de ce, cu ce scop. *Teatrul,* le spui. E în legătură cu concepţia lui despre teatru. Eşti elev de liceu, adăugă după o scurtă pauză, cu un aer aproape solemn, ştii să păstrezi un secret. Nu le spui decît asta: uniformele sînt în legătură cu...
—Degeaba încerci să mă sperii, îl întrerupse Iconaru, aprin-zînd brusc lanterna. Pentru că m-ai văzut cu un porumbel rănit în mînă, crezi că sînt un biet băiat de la ţară incult şi prostănac!...
Ieronim îl ascultase surprins, mîhnit, cu palma dreaptă acoperindu-şi ochii.
— Să nu mai vorbeşti aşa, că făptuieşti un sacrilegiu, şopti. Nu trebuie să vorbeşte aşa despre un porumbel rănit...
— Atunci, de ce vrei să mă sperii că poate vine cineva şi ne prinde aici, în pod, şi ne dă pe mîna poliţiei ?
Ieronim îşi retrase încet palma de pe ochi şi zîmbi.
— Nu m-am gîndit o singură clipă să te sperii. Am voit doar să-mi închipui o scenă *posibilă,* nu un *eveniment...*
— Dacă crezi că mi-e frică de stafii sau de poliţie... Ieronim ridică din umeri şi începu să examineze cheile,
una după alta.
— îmi aduc foarte bine aminte..., şopti.
Dar se întrerupse brusc, privi una din chei, apropiind-o mult de ochi, o şterse, frecînd-o cu batista, şi o încercă, atent, aproape cu emoţie.

— Asta era, spuse. Acuma ţine-te bine...
Scoase lacătul, îl aşeză pe un pachet de jurnale şi încercă uşor capacul. Făcu semn cu capul, şi Iconaru, trecînd lanterna în mîna stîngă, îl ajută cu dreapta să deschidă lada. Scîr-ţ"a atît de strident, încît se opriră de mai multe ori, speriaţi de aceste ţipete neaşteptat de puternice, metalice, sinistre.

în cele din urmă, izbutiră să ridice capacul. îi surprinse albul imaculat al cearceafului şi un miros pătrunzător de camfor, naftalină şi busuioc.
— Cum se vede şi aici, ca în cele mai mici amănunte, mîna Generălesei! Aşeza lucrurile într-o ladă aşa cum alţii, altădată, zideau mînăstiri sau ridicau piramide. Ia priveşte ce frumuseţe de cearceaf, alb şi bine întins, parcă l-ar fi aşternut ieri, alaltăieri, şi, uite, pune mîna şi vezi cît e de mătăsos, parcă ar fi un giulgiu...
Cu grijă, aproape cu emoţie, Ieronim trase încet cearşa-j ful, înfăşurîndu-L şi strîngîndu-L într-un colţ. Vladimir apropiase mai mult lanterna şi-i plimba conul da lumină de la un capăt la altul al lăzii. Ieronim nu-şi putu reţine un strigăt de surpriză:
— Numai la asta nu mă aşteptam!... Şi totuşi, ar fi trebuit să mă gîndesc...
Cîteva clipe, priviră amîndoi, în tăcere, rochia verde-pal,ş cu gulerul înalt, de dantelă neagră.
— E neatinsă, şopti Ieronim, aşa cum i-o adusese croitoreasa cu puţine zile înainte. N-a mai apucat s-o îmbrace la seara de binefacere. O comandase special pentru serată, căci ea, Caty, era una din vicepreşedintele societăţii. Dar avea groază de bombardamente şi, cînd s-a dat alarma, şi-a luat copiii şi s-au dus în adăpostul antiaerian din capătul străzii, colţ cu Popa Nan. Se opri şi respiră adînc, de mai multe ori, ca şi cum s-ar fi trudit să-şi înăbuşe suspinul. Praful şi pulberea s-a ales de toţi, adăugă. Covor de bombe. N-a mai rămas o casă în picioare din Popa Nan şi pînă aici, lîngă noi la vreo două sute de metri. Zadarnic s-a luptat Generăleasa, s-a dus pînă la Palat, să obţină o echipă specială, să dezgroape adăpostul şi să-i caute. Să-i găsească măcar fata. Voia cu orice preţ s-o înmormînteze cu rochia ei cea nouă. Cu rochia asta, adăugă apucîndu-i gulerul cu sfială şi trăgînd-o încet spre el. Zadarnic. Nu s-a mai găsit nimic. Doar cenuşă...
întinse braţul cît putu mai mult, înălţînd rochia, iar Ico-j naru o lumină întreagă, plimbîndu-şi lanterna de sus în jos.
— Dar, vezi, trebuia să mă gîndesc, reluă Ieronim, împă-i turind rochia şi aşezînd-o peste cearceaf. Trebuia să-mi în-
chipui că Generăleasa o va păstra cu sfinţenie, căci asta era tot ce-i rămăsese de la Caty, de la fata ei cea mai mică, şi, pînă atunci, cea mai norocoasă, căci avea patru copii şi fusese sin-gura fericită în căsătorie. (Atunci, în ziua bombardamentului, nu ştia că soţul ei, Vanghele, căpitanul Vanghele, trăgea să moară într-un spital din Iaşi.) Celelalte două fete nu avuseseră noroc în căsnicie. Una divorţase şi trăia la Craiova; se încurcase cu un subdirector de Bancă. Iar cealaltă, Voica, mai bine să nu-mi mai amintesc de ea. în cele din urmă şi-a pus capăt zilelor...
— Dumnezeu s-o ierte, spuse Iconaru şi-şi făcu cruce.
— Dumnezeu să le ierte pe toate, şopti Ieronim. Pe toate şi pe toţi, adăugă mai mult pentru sine, pentru că aproape nu i se auziră cuvintele. Parcă a fost blestem, ca într-o tragedie antică. N-a scăpat nici unul... îşi îndreptă deodată umerii şi-şi ridică fruntea. Dar ce frumos ar fi fost să fie, doar aşa, ca într-o tragedie antică, vorbi deodată cu un glas neaşteptat de ferm. Să fie doar *spectacol,* dacă înţelegi ce vreau să spun. Toate astea să fi făcut doar parte dintr-o dramă, pe care mi-aş fi închipuit-o eu. Şi, evident, pentru că aş fi inventat-o eu, ar fi fost mai adevărată decît tot ce s-a întîmplat. De aceea teatrul e mai *adevărat,* pentru că poţi ieşi dintr-o dramă şi poţi trece în alta. Sau poţi ieşi chiar din spectacol. Oricînd m-aş fi putut adresa Corului, şi le-aş fi spus: „Acum, destul! V-am ascultat destul. E prea mult, prea multă tragedie! Să ne ducem cu toţii la Caty şi să-i cerem iertare: « *Tante Caty,* iar-tă-mă, i-aş fi spus, că iar te-am omorît; de astă dată te-am omorît cu toţi copiii, într-un bombardament!... »"
Se încruntă şi se aplecă mult deasupra lăzii. începu să răscolească, grăbit, concentrat, dînd la o parte bluze ţărăneşti, marame de borangic şi broboade de lînă, fote, brîuri.
— Asta era marea lor pasiune, să se deghizeze în ţărănci. Au adunat costume din toate provinciile ţării, căci au fost crescute în cultul unităţii neamului românesc. De aceea trebuie să le respectăm această pasiune, cît ar părea ea de nai-Va- Cel puţin, nu se costumau, ca aristocraţii occidentali din secolul XVIII, în păstori şi păstoriţe, în speranţa, ridicolă,

că ar putea recupera beatitudinea vieţii pastorale, în mijlocul naturii, adică în preajma grotelor artificiale, a fîntînilor arteziene şi a ruinelor preromantice...
îşi dădu deodată seama că lui Iconaru îi tremură braţulJ
— Te-a luat cu frig, nu e aşa ?
Căută printre costume, alese două broboade şi i le aşezai pe umeri.
— încă puţină răbdare şi, cînd ajungem la uniforme, le îm-i brăcăm...
— Dar fluturii ? întrebă Iconaru strîngîndu-şi una din b boade în jurul gîtului. Cînd ajungem la fluturi ?
Cîtva timp, Ieronim nu-i răspunse, căutînd tot mai ner-| vos şi mai repede, dînd la o parte rochii de fetiţe, şaluri de dantelă, bluze şi tricouri de toate culorile.
— Cutia cu fluturi, repetă Iconaru. Căci, în ceea ce mă pri-^ veste, eu pentru asta am venit...
— Mai precis, cutiile cu fluturi, căci sînt multe, foarte multe.
Vorbind, Ieronim apucase cu emoţie o rochie de mireasă, înălţînd-o cît putu mai sus, în bătaia lanternei, ca s-o poată admira mai bine.
— Asta oare a cui o fi fost ? se întrebă, curios şi totuşi cu o urmă de tristeţe în glas. După formă şi material, a fost desigur utilizată cu mult înaintea vremii mele... Tot ţi-e frig ? se adresă lui Vladimir. Stai, să-ţi mai pun ceva pe spate, s
Găsi o fotă ardelenească şi i-o aşeză ca o pelerină pe umeri. Ar fi vrut să mai adauge ceva, dar zări un păianjen negru, uriaş, răsărit parcă atunci de sub ladă şi, întinzînd repede piciorul, îl ajunse din urmă şi—1 strivi.
— Mă rog, cutiile cu fluturi, insistă Iconaru.
— Sînt jos, într-una din camere. Şi nu e niciodată închisa cu cheia... Doar ce îmbrăcăm uniformele de general, ne încingem şi cu cîte o sabie, dacă le mai găsim la locul lor în dulap — şi i-L arătă, întinzînd braţul către uşă — şi coborîm. Să nu-ţi fie frică, nu ne poate surprinde nimeni. El *Maestro, e* o rudă depărtată de-a mea, un fel de unchi. *Oncle Vania,* aşa-i spun eu. Şi îi cunosc bine obiceiurile. Nu se întoarce nicio-
dată înainte de două, trei dimineaţa, după ce se închide berăria. Dar trebuie să fim cu băgare de seamă, să nu aprindem luminile, căci ne-ar putea observa vecinii. Trebuie să ne mulţumim cu lanterna asta...
Se întrerupse şi-şi mişcă repede picioarele, urmărind cu o neobişnuită dexteritate, unul după altul, şi strivindu-i, trei mari păianjeni negri care se avîntaseră, în mici salturi ce păreau aeriene, în direcţii deosebite.
— E păcat, şopti Iconaru. Nu trebuia să-i omori. Nu-ţi făceau nici un rău...
De mai multe ori, în faţa cafenelei, Antim încercase zadarnic să-i ia violoncelul din mînă. în cele din urmă, ridicase exasperat braţele în aer şi, deschizîndu-i larg uşa, o poftise să intre. Spre mirarea lui, fata intrase cu pasul sigur, cu fruntea sus, zîmbind şi rotindu-şi privirile în toate părţile, parcă ar fi căutat pe cineva, sau poate doar ca să se convingă că nu era intimidată. Cînd au intrat, abia trecuse de zece, şi cafeneaua, care era totodată berărie, căci serile se puteau comanda crenvurşti şi omletă, era aproape plină. De la cîte-va mese, Antim se auzi strigat, dar se prefăcu că nu aude şi se îndreptă direct spre fundul sălii.
— *Bravos, Maestro!* îl felicită Iliescu, căruia nu i se încredinţase nici un rol în stagiunea de toamnă şi, ca nu cumva să creadă lumea că suferă, venea în fiecare seară la cafenea, întovărăşit de un grup gălăgios de fete tinere.
Antim înălţase din umeri şi făcu cu braţul stîng un gest vag, de plictiseală şi resemnare.
— Sînt cam obosit, îi spuse. E o elevă de-a mea...
Fata înainta tot atît de sigură, grăbind pasul, căci zărise 0 masă liberă în fund, într-un colţ retras.
— Bravo, Maestre! se auzi din nou strigat. Să ştii că te prinde bine...
— E o elevă de-a mea, răspunse cu un zîmbet amar. Ulti-ma mea elevă. O să auziţi curînd despre ea...

Cînd se aşezară, unul în faţa altuia, Măria îi luă repede mîrd între mîinile ei şi-i şopti:
— Vă mulţumesc, Maestre. Vă mulţumesc pentru tot. J îşi retrase încet mîna şi, întorcînd capul, făcu semn chelJ
nerului.

— Nu-mi mulţumi, spuse, pentru că nu ştii ce urmează...; Zîmbind misterios, îşi scoase fularul, apoi îşi căută baJ
tista şi-şi şterse ochelarii. Chelnerul voi să-L ajute să-şi dezbrace pardesiul, dar se împotrivi.
— II mai păstrez puţin, pînă ce mă mai încălzesc. Apoi[1] întoarse capul spre fată: Pentru domnişoara... începu.
— Mie, un ceai, spuse Măria. Şi dacă mai vreţi un sandwich, cu şuncă sau cu brînză. Sau cu orice, adăugă repede, zîmbind, fără să-şi plece privirile.
— Iar pentru mine, o dată cu ceaiul, îmi aduci şi un co^ niac. M-a cam luat cu frig...
îşi potrivi ochelarii şi o privi din nou, concentrat, cer-j cetător.
— Vasăzică, eşti *străină.* îţi repet asta pentru că întotdeaJ una am simţit că veştile importante, noutăţile semnificative le aflu de la străini, de la oameni veniţi din altă parte. în imaginaţia mea, vin din *altă lume,* chiar dacă vin doar de la; Iaşi sau de la Ploieşti. De aceea mă bucur că ne-am întîlnit. Fără să vrei, fără să ştii, ai să-mi aduci o veste. Sînt foarte curios să ştiu: ce fel de veste ? Ce noutate ? Ce revelaţie ? I
Fata se îmbujora brusc, apoi zîmbi.
— Eu, Maestre ?
— Nu zîmbi. Nu crede că sînt un bătrîn maniac. Nu sînl nici chiar aşa de bătrîn, deşi mă simt cam şubred de la o vrei me, şi sigur nu sînt maniac. Dar, asta a fost viaţa mea: *exA clusiv* rezultatul unor întîlniri cu străini şi străine. E prea lung ca să ţi le povestesc pe toate într-o seară. Dar trebuie să-« spun măcar atît: toate femeile de care am crezut că sînt în-j drăgostit erau *străine,* erau din altă parte...
Fata plecase brusc privirile, căci i se păru că cei de la masa vecină se pregăteau ca să-i asculte.
— Poate să fie numai o întîmplare, continuă Antim. ţ ce stranie întîmplare cînd îţi voi spune că nici una din ac

dragoste nu s-a împlinit. Mai mult, am rupt, deşi nu din vina mea, trei logodne. Şi toate astea *pentru o povestire.* Da, Măria Daria Măria, spuse ridicînd ochii şi privind-o, brusc emoţionat, pur şi simplu pentru o povestire. E adevărat, o povestire cam stranie, şi probabil scrisă de un autor destul de obscur, pentru că i-am uitat de mult numele, şi nimeni nu auzise nici de el, nici de povestirea aceasta, spune-i, dacă vrei, nuvelă, deşi era destul de scurtă, era mai degrabă o schiţă...
Se întrerupse, privind visător, aproape absent, cum chelnerul aşeza ceştile de ceai şi farfuria cu sandwich-uri.
— Mulţumesc, Petrache, spuse cînd chelnerul, clipind din ochi cu înţeles, apropie cu mare atenţie paharul cu coniac plin pînă în vîrf. Te rog, nu te jena, adăugă văzînd că fata rămăsese cu ochii aţintiţi asupra farfuriei. încearcă întîi unul cu şuncă...
Sorbea, pe rînd, o linguriţă de ceai şi cîteva picături de co-
niac.
— Cred că am citit-o în liceu, cînd aveam vreo 14,15 ani, începu după ce-şi roti privirile în jurul lui, parcă ar fi vrut să mai verifice încă o dată că nu se află nici o figură cunoscută. Nici nu bănuiam atunci că am să fiu muzicant de meserie, deşi cîntam la vioară de cinci ani, şi curînd după aceea descoperisem violoncelul. Dar eram pasionat de ştiinţele naturale, îndeosebi de entomologie, în primul rînd de fluturi. Şi de pasiunea aceasta nu m-am lecuit nici pînă în ziua de azi. Dar după ce-am citit povestirea de care-ţi vorbesc, viaţa mea a fost schimbată. A *trebuit* să devin muzicant. Am simţit, am ştiut că numai arta, în cazul meu muzica, mă va putea vindeca de obsesie. Căci, în fond, asta era: o obsesie. Mă regăsisem, de la început pînă la sfîrşit, în eroul povesti-ni- Parcă mi se întîmplaseră mie toate aventurile lui. Şi de-sPre ce era vorba ? Pare absurd ce-ţi spun: era vorba despre ce se întîmplase într-o viaţă anterioară...
— Intr-o viaţă anterioară ? îl întrerupse Măria, privindu-L adine în ochi, nedumerită, cu oarecare teamă. Era deci o po-Veste cu metempsihoză ?
, Antim apucase ceaşca de ceai, dar se răzgîndi şi o aşeză, lncet, cu mare grijă, în farfurie.

L

129

— Sînt multe poveşti cu metempsihoză pe lume, spuse] ridicînd din umeri, şi zîmbi. Dar asta mă impresionase: că lucrurile se întîmplaseră într-o altă viaţă. Ce mă impresiona- j se pe mine era acest amănunt, în aparenţă simplu şi destul de banal, că doi îndrăgostiţi au rupt logodna pentru că el, tî-L nărui, fără să vrea, făcuse într-o zi o descoperire. Şi, evident, se grăbise s-o povestească logodnicei, care, din motive greu de înţeles, s-a simţit jignită şi L-a părăsit. Mi-e peste puţin-ţă să înţeleg ce s-a întîmplat, de ce s-a supărat fata...

Fără să-şi dea seama, Măria se îmbujorase.

— Povestea, îţi repet, e foarte simplă, continuă Antim ri-l dicînd ochii şi privind-o, aşa cum abia muşcase din al doilea sandwich şi rămăsese încurcată, neîndrăznind să mes- : tece. într-un cuvînt, lucrurile se petreceau cîteva secole în urmă, probabil în Evul Mediu, în Occident. Şi eroul povestirii era *unjongleur,* un saltimbanc, un prestidigitator, cum vrei să-i spui...

Se întrerupse, ca să soarbă mai spornic din coniac, îşi şter-J se din nou ochelarii, apoi rămase o clipă visător, privind drept înaintea lui, fără s-o vadă.

— Şi acum, cînd ai să asculţi povestea, începu cu un toni ferm, ai să te miri că m-a putut impresiona atît. Tînărul acela, logodnicul fetei, era, cum îţi spuneam, *unjongleur,* un sal-timbanc, îmi aduc şi acum aminte scena decisivă: era costu-j mat şi-şi pregătea masca, îşi punea vopselele acelea pe obraz j şi auzea voci şi rîsete, nu prea departe de el; se afla, probai bil, într-un bîlci oarecare, într-un cort, ascuns după o peifl dea, gata să apară din nou în faţa spectatorilor şi să-i facă sa î rîdă cu acrobaţiile şi jongleriile lui. Şi deodată, spune aufl torul, tînărul şi-a dat seama de *decăderea* lui, într-un amifl mit sens de *trădarea* lui. Deodată, în clipa aceea, a înţeles cal *unjongleur* şi un saltimbanc ca el fusese făcut să *distreze zeii,* j să-i amuze prin acrobaţiile şi prestidigitaţiile lui, iar acuflfl el, ca şi toţi cei ca el, distrau pe *oameni...*

— Nu înţeleg, şopti Măria, pălind uşor.

— E greu de înţeles, continuă Antim, făcînd semn de dei parte chelnerului, pentru că asta nu se ştia pe atunci, în se-i

130

colele XIV-XV, şi mă întreb cum a descoperit-o *el,jongleu-rul.* î[n] fond, lucrul acesta nu-L ştie nici astăzi toată lumea. Dar aşa a fost. Toate acrobaţiile, jongleriile şi glumele saltimbancilor fuseseră la începutul începuturilor inventate pentru a distra pe zei.

Se întrerupse, aşteptînd să se apropie chelnerul.

— Acelaşi lucru, dar poate că vrea şi domnişoara un coniac.

— Nu, mulţumesc, Maestre, vorbi repede Măria. Poate, cel mult, puţin rom în ceai. Dar de ce-or fi avut nevoie zeii de jongleriile noastre ? adăugă zîmbind, cîteva clipe în urmă.

— Nu mă întreba, pentru că n-aş şti ce să-ţi răspund. Ce este *sigur* este că toate artele, muzica vocală şi instrumentală, dansul, sculptura, pictura, toate au fost inventate ca să omagieze şi să slujească pe zei...

— Muzica, dansul, teatrul, asta înţeleg, vorbi Măria.

— Dar nu asta constituia, propriu-zis, subiectul nuvelei, o întrerupse Antim. Adevărata dramă a început după aceea, după ce tînărul i-a povestit logodnicei descoperirea pe care o făcuse: că el, faimosul artist, neîntrecutul saltimbanc şi;o«*-gleur,* îşi trădase adevărata lui *vocaţie,* care era, într-un anumit sens, *religioasă* şi ajunsese, ca toţi cei din breasla lui, un simplu meşteşugar de bîlci, flatat şi fericit că poate amuza oameni de tot felul, de la castelani şi castelane la argaţii şi slugile lor...

— Şi atunci, întrebă nedumerită Măria, ce s-a întîmplat ? De ce s-au despărţit ?

—Tocmai asta nu înţeleg prea bine. Poate nu mai mi-aduc anunţe sfîrşitul povestirii. Logodnica, scria autorul, L-a pără-[S1]t chiar în noaptea aceea, a plecat în lumea largă...

— Dar de ce ? stărui Măria.

— I-o fi fost teamă că, în urma acelei descoperiri, în fond [0] descoperire tragică, el, logodnicul,

nu va mai fi, cum se spune» la înălţime ? Nu va mai fi artistul neîntrecut, admirat şi adulat de pînă atunci ?... Nu ştiu. Nu-mi dau seama.
Tăcu cîtva timp, visător.
. ~~ Mi-ar fi plăcut să mai urmeze ceva, ceva mai drama-[lc]> chiar melodramatic; bunăoară, el s-o fi surprins cînd se
131
pregătea să fugă şi să-i spună că-L va căuta tot restul vieţii şi, dacă nu-L va găsi, îl va căuta în alte vieţi şi, pînă nu va da de el, nu se va linişti...
Se întrerupse, privind cu atenţie, aproape cu admiraţie, **în-L** demînarea cu care chelnerul îi pusese în faţă paharul cu coniac, fără să verse o picătură.
— Mulţumesc, Petrache. Eşti formidabil!...
îşi apropie buzele şi sorbi cu grijă. Apoi se întoarse sprel Măria.
—... Dar nu i-a spus nimic, adăugă. Sau, în orice caz, dacăi i-o fi spus, nu mai mi-aduc aminte. Sfîrşitul povestirii era destul de banal. Probabil că de aceea l-am uitat...
— Păcat, şopti Măria.
— Pe cîţi n-am întrebat! continuă Antim însufleţindu-se. 1 Cînd eram tînăr, nu apucam să cunosc bine pe cineva, şi-L j întrebam dacă a citit povestirea asta. Şi i-o rezumam, uneori foarte emoţionat, căci dacă vedeam că mă ascultă cu aten-**ţie,** încruntîndu-se parcă ar fi încercat să-şi amintească, în-**cepeam** să sper: poate că de data aceasta am noroc şi aflu numele autorului sau titlul nuvelei, sau măcar sfîrşitul... Ajunsesem de pomină, atunci, prin 1914, în preajma războiului, adăugă zîmbind.
Sorbi din ceaşca cu ceai, apoi apucă paharul cu coniac şi-L **păstră** mult timp în palmă.
— Dar, cum ţi-am spus, povestirea aceasta mi-a schim-i bat viaţa. Nu numai pentru că *a trebuit* să devin muzicant. Dar mai ales pentru că — pare atît de absurd, de ridicol, în-cît nici nu-ţi vine să crezi — pentru că, îţi vorbesc foarte serios, toate femeile de care mă îndrăgosteam şi cărora, evident, nu puteam să nu le povestesc descoperirea pe care o făcuse acel personaj de nuvelă, mă părăseau; nu *chiar pe loc,* ca în nuvelă, dar scurtă vreme după aceea...
Măria îl ascultase fascinată, cînd foarte palidă, cînd îmbu-jorîndu-se.
—De ce s-or fi supărat ? M-or fi crezut naiv sau sentimental, sau poate prost de-a binelea, căci cine ar fi putut lua în serios o povestire scrisă de un autor obscur şi atît de absurdă ?
132
— N-a fost chiar atît de absurdă, şopti Măria, dacă v-a
schimbat viaţa...
Pentru întîia oară, Antim izbucni în rîs. Rîdea împăcat şi totuşi amar, aşa cum rîd uneori bătrînii.
— îmi pare bine că te-am convins atît de repede, vorbi con-tinuînd să zîmbească. Nici nu-ţi dai seama cîtă dreptate ai !... Pe de o parte, nu mi-am putut lega viaţa de nici una din femeile pe care le-am iubit şi care, îţi repet, erau toate *străine.* Pe de altă parte, povestirea aceea m-a smuls dintre fluturii mei şi m-a făcut, în cele din urmă, violoncelist; întîi într-un cuartet din Viena şi apoi aici, în orchestra Filarmonicii. Dar de ce numai atît ? De ce n-am ajuns ce mi se prezicea în tinereţe, ce mi-a prezis chiar Casals, prin 1926 ? Unul din cei mari, din primii doi, trei celişti ai lumii ?
— Ba da, Maestre, îl întrerupse Măria, aţi ajuns! Asta sîn-teţi: unul din cei mari.
— Eu ştiu ce-ţi spun, continuă Antim zîmbind amar. Vorbeai de ambiţie, spuneai că eşti mistuită de o ambiţie aproape maladivă. Felicitările mele, Măria Daria! Dacă crezi în geniul dumitale, aşa trebuie să fii: bolnavă de ambiţie...
— Dar în cazul meu...
—Nu mă întrerupe, că nu ştii ce voiam să-ţi spun mai departe. Poate că, într-un anumit fel, eram şi eu ambiţios. Căci, în fond, acceptasem să dau concerte, încercasem, cum se spune, *să*

mă manifest. Dar asta nu era de-ajuns. Nu mă interesa succesul — nici de critică, nici de public. Nu mă interesa pentru simplul motiv că *nu puteam anta pentru oameni.* Povestirea aceea îmi schimbase radical concepţia despre artă. Nu puteam cînta pentru semenii mei, pentru oameni. Dar atunci, pentru cine ? Pentru zei ? Dar zei nu există. Pentru Dumnezeu ? Dar dacă crezi cu adevărat în Dumnezeu, ar fi o impietate să cînţi muzică profană, să-i cînţi, *Lui,* lieduri, valsuri şi romanţe, ca oricărui bogătaş. Iar dacă nu crezi în Dumnezeu, cum mi-e teamă că e cazul meu, atunci *pentru*
cine?
— Pentru îngeri, Maestre! exclamă emoţionată, aproape
Patetic, Măria. Pentru îngeri!...
133

Antim izbucni din nou în rîs. îmbujorîndu-se, Măria îrJ tinse braţul peste masă şi-i apucă mîna.
—Nu m-aţi înţeles, Maestre. Cînd spun: pentru îngeri, nu mă gîndesc la îngerii din biserici sau din cer, din muzee sau din cărţile poştale. Cîntăm pentru îngerii din noi. Căci fiecare om are în el un înger, nu îngerul păzitor, ci îngerul care geme închis în întunecimile sufletului fiecăruia din noi, şi pe care arareori, numai rareori, izbutim să-L descătuşăm, să-L lăsăm liber să-şi ia zborul, să se înalţe, şi atunci, o dată cu el, se purifică, şi se înalţă, şi sufletul nostru, sufletul fiecăruia din noi.
Antim o ascultase turburat, clipind la răstimpuri din ochi^ parcă s-ar fi trudit să se trezească dintr-un vis.
— Te rog, taci!, izbucni deodată cu un glas sugrumaţi aproape de nerecunoscut. Taci! repetă.
Măria îsi retrăsese mîna şi rămase stingherită, cu privirile plecate. In acea clipă Antim îşi dădu seama că-i ascultaseră toţi vecinii şi, cu un efort, zîmbi.
— E greu să-ţi explic, spuse. Nu e vorba despre mine.
îmbrăcaseră amîndoi uniformele de general, şi Ieroni începuse să aşeze lucrurile în ladă, grăbit şi totuşi concentrai cu mare grijă.
— Dumitale ţi se potriveşte de minune, şoptise Vladimi Parcă e turnată. Dar pe mine atîrnă ca pe un pui de bogi proste...
— Ţine cald, îl consolase Ieronim. E ca un palton că tuşit cu lînă.
— Dar uite cum atîrnă! îmi ajunge aproape de genunchi. Şi ia te uită la mîneci, adăugă, întinzînd braţul.
— Ţi-am spus: ţine cald. O scoţi după ce coborîm în sa-j Ion. E mai uşor s-o porţi în spate decît s-o duci în mînă... Nu mai avem mult, adăugă.
Aşezase rochia de mireasă, dar îşi dădu seama cu mi că nu încăpea în ladă, şi rămase cîtva timp derutat.
— Poate ar fi mai bine să-mi suflec mînecile, spuse dimir. Dacă ţii o clipă lanterna...
134
Ieronim i-o luase şi, cu mîna stingă, distrat, începu să preseze franjurile rochiei.
— Şi, totuşi, îmi aduc foarte bine aminte că nu era împăturită şi nici îndoită...
Cu mînecile tunicei bine sumese, Vladimir îi luă lanterna şi examinară din nou, amîndoi, poziţia rochiei.
— Cum tot n-o să mai servească, începu Vladimir, eu zic s-o aşezăm cum s-o nimeri... Că se face tîrziu...
Ieronim continua să încerce, strîngînd cînd poalele rochiei, cînd partea de sus.
— Mă întreb cum a aşezat-o Generăleasa în ladă, fără s-o îndoaie. Că, uite, orice am face, cît de mult am strînge-o, tot rămîne ceva pe din afară...
— Eu zic să nu mai pierdem vremea, începu Vladimir. Dar se întrerupse speriat, făcu semn lui Ieronim să tacă,

apăsîndu-şi degetul pe buze, şi stinse lumina.
— Se aude ceva, şopti cît putu mai încet.
După primele măsuri, Antim închisese ochii şi i se păru deodată că visează, că se află din nou lîngă el, lîngă Casals, în acea după-amiază din mai 1926, cînd, fără să se anunţe, bătuse timid la uşă şi-i spusese: „Vă rog să mă iertaţi, eu sînt entomolog..." Probabil că aşa reuşise să-L dezarmeze, căci un sfert de ceas mai tîrziu, Casals îl ascultase, concentrat şi, după obiceiul lui, încruntîndu-se, şi îl felicitase. „Ai făcut bine că te-ai lăsat de entomologie", îi spusese rîzînd. Apoi apucase violoncelul şi, privindu-L cu simpatie, făcîndu-i cu ochiul, ca unui băieţandru, reluase aceeaşi bucată. Şi acum cîn-ta din nou Casals, cînta tot opus 56, şi cînta aici, în acest salon rece şi umed, sărăcăcios luminat, părăginit, pe jumătate niinat.
— S-a întors *Oncle Vania,* şopti Ieronim. Nu ştiu ce s-o fi întîmplat, căci de obicei nu se întoarce înainte de două, trei dimineaţă... De altfel, nu cîntă el, adăugă. Nu cîntă niciodată după concert.
— Ce ne facem ? întrebă, cu sfială, Vladimir. Dacă ne aude ?...
— Nu-ţi fie teamă. Cînd ascultă muzică, nu mai aude ni-mic altceva. O fi venit cu cineva din orchestră, ca să veri-

fice vreun pasaj... Şi atunci nu rămîne mult. îl aşteaptă ceilalţi, la cafenea. îl aşteaptă ca să joace şah...
Adăugase ultimele cuvinte foarte încet, mai mult pentru sine, dar fără să-şi poată stăpîni iritarea. Parcă l-ar fi auzit din nou pe Caimata, pretenţios şi protector, şi vorbindu-i totuşi cu veneraţie, aproape cu evlavie. De cîte ori îl întîl-nea, nu-i putea vorbi de altceva: „Degeaba, Ieronime tată, începea punîndu-i mîna lui grea pe umeri. Cît o fi de genial conu Manolache în muzică, nu-L întrece nimeni în şah. Ar fi putut ajunge oricînd campion pe ţară. *Oriând!* Dar nu vrea. Nu-L interesează. în finală se lasă bătut, parcă ar vrea să ne facă în necaz nouă: *nouă,* prietenii şi admiratorii lui!..."
Antim deschisese de mult ochii, dar nu îndrăznea s-o privească. Uşor aplecată asupra violoncelului, Măria zîmbea trist, ca în somn. Aceste măsuri inimitabile, care pregăteau fina-lul fără ca totuşi să-L anunţe, întrecuseră tot ce înţelesese el pînă atunci, şi cînd ecoul ultimei note se stinse, sări brusc în picioare, se apropie de fată, o sărută pe amîndoi obrajii, apoi îi săruta mîinile.
—Ai avut dreptate, Măria, începu emoţionat. Degetele as-tea.;.
îi fu teamă că-L vor podidi lacrimile, şi atunci se dădu cîţi-va paşi înapoi şi începu să-şi descheie nasturii de la parde-, siu, ca şi cum s-ar fi hotărît, brusc, să şi—1 scoată. [
— Să nu răciţi, Maestre, spuse Măria. Că aici, în salon, e; mai frig ca afară...
',
Antim rămase cîteva clipe nehotărît, cu pardesiul numai pe jumătate descheiat.
— Ai avut dreptate, repetă coborînd glasul. N-am avut noroc, nici eu, nici dumneata. Am pierdut atîta timp... Trebuia de mult să mă cauţi, şi să vii să mă vezi. Ai fi fost astăzi celebră...
—Vă mulţumesc, Maestre, şopti Măria, ştergîndu-şi sfioasă lacrimile cu podul palmei.
— Nu vrei să mai cînţi ceva ? încă una din bucăţile dumi-tale preferate ?
Măria îl privi cu un mare zîmbet luminîndu-i faţa, apoi se plecă uşor asupra violoncelului şi aşteptă.

— Am putea aşeza lucrurile în ladă, şopti Iconaru, chiar asa, pe întunerec. Că sînt doar lucruri de cucoane şi nu fac
zgomot...
„Sînt entomolog, îi repetase, dar cînd aveam vreo 14,15 ani, am citit o povestire ciudată, destul de stranie, o poveste într-un anumit fel absurdă, şi povestea asta m-a *silit* să devin muzicant..." Casals îl ascultase zîmbind tot timpul şi, spre mirarea lui, nu părea surprins. „în

fond, asta se întîmplă cu noi toţi, cu toţi artiştii, îi spusese. Pe de o parte, *trădăm,* trădăm un ideal, căci orice ideal, în cele din urmă, este inaccesibil. Dar pe de altă parte..."
Fata se oprise brusc şi ridicase, speriată, privirile spre tavan.
— Iertaţi-mă, Maestre, dar nu mai pot... Mi-e frică! Mi se
pare că umblă cineva prin pod...
Antim începu să rîdă, fără să reuşească totuşi să-şi ascundă turburarea.
— Aşa se aude întotdeauna, nopţile, mai ales acum, toamna, cînd bate vîntul. Casa asta e pe jumătate ruinată... O vezi bine, de altfel, adăugă întinzînd braţul spre fundul salonului.
în penumbră se zăreau cîteva scînduri bătute de-a lungul peretelui, neîndemînatec acoperite cu draperii decolorate, zdrenţuite, mîncate de molii.
— Nu mai cîntă, şopti Ieronim. Asta înseamnă că se pregătesc de plecare. Ia dă-mi o clipă lanterna.
O aprinse şi, voalîndu-i lumina cu palma stîngă, se îndreptă în vîrful picioarelor spre uşă.
— Nu e vîntul, Maestre, spuse Măria ascultînd cu capul uşor dat pe spate. Umblă cineva prin pod... Şi adineaori mi s-a părut că am auzit şi şoapte...
Antim ascultă şi el cîtva timp, apoi ieşi brusc şi, după ce aprinse lumina pe coridor, se îndreptă spre scara de lemn ce ducea la pod şi strigă, cu un ton surprinzător de sever:
— Ieronim, te rog coboară imediat jos! *Tu entends f* Imediat! repetă.
Se întoarse cu el de mînă şi i-L prezentă:
— Nepotul meu, Ieronim Thanase. Poate ai mai auzit de el> acum vreo zece ani, cînd era copil-minune şi juca la Tea-

trul Municipal. Cel mai precoce actor pe care l-am avut' odată...
Ieronim păşea drept, cu fruntea sus, zîmbind, dar în faţ Măriei se plecă şi, cu o exagerată politeţe, îi sărută mîna.
— Sărută-i amîndouă mîinile, adăugă Antim, căci este i foarte mare artistă. Măria Daria Măria, de azi înainte eleva mea, dar elevă numai cu numele, căci m-a întrecut înainte de a mă cunoaşte...
— Maestre... începu încurcată Măria.
— Şi este, evident, *străină.* Părinţii ei sînt din provincie. Cînd am cunoscut-o, astă-seară, mă tot întrebam ce revelaţie îmi va face. Nu bănuiam că are să fie chiar asta: geniul...
— Maestre, şopti din nou Măria.
Ieronim continua să-i sărute, cu delicateţe, dar insistent, cînd o mînă, cînd cealaltă.
— Acum, destul, îi spuse Antim rîzînd. *Qa suffit!* Ai s-o asculţi şi tu şi ai să te convingi: va fi, dacă nu este deja, cea mai strălucită celistă a timpului...
îşi potrivi ochelarii şi—1 privi deodată curios, măsurîndu-L din cap pînă în picioare.
— Dar ce ţi-a venit să te îmbraci cu uniforma Generalului?
Ieronim întoarse capul spre Măria şi o cercetă lung, cu gravitate.
— Puteţi păstra un secret ? o întrebă. Măcar pentru o săp-tămînă, două, pînă la spectacol ? Apoi, fără să-i asculte răspunsul, se întoarse spre Antim: Căci într-o săptămînă, două, jucăm *Hamlet* la Teatrul Experimental, la teatrul *nostru.* Eu voi interpreta pe tatăl lui Hamlet, şi cum aş putea exprima mai clar condiţia de fantomă decît îmbrăcînd această uniformă de general român, uniforma unui erou din primul război mondial ?
— E absurd! îl întrerupse Antim, zîmbind amuzat. E absurd, dar de la tine nu mai mă miră nimic...
Ieronim se îndreptă hotărît, aproape ameninţător, spre Măria:
— Să fie oare atît de absurd ? o întrebă privind-o în ochi. Pur şi simplu pentru că nu seamănă cu ce s-a făcut pînă

acum ? Dar o uniformă de general român ne spune mai direct decît orice alt costum baroc,

costum aşa-zis de principe dintr-o Danemarcă fictivă, ne spune că e vorba de un mort, mai precis de *moarte,* de ceva care a fost şi nu mai poate fi; care a fost şi nu mai poate fi pentru că a intervenit *tragedia...*
Măria îl privise şi—1 ascultase zîmbind. —Are să fie greu, vorbi cu o voce neaşteptat de blîndă. Are să fie greu să convingi spectatorii că eşti fantoma regelui asasinat. Aşa cum arăţi acum, în uniforma asta de general român, tînăr şi zvelt, şi, o ştii şi dumneata, mai frumos decît are dreptul să fie un bărbat, semeni mai degrabă cu un erou romantic, din Byron sau din Puşkin.
Ieronim păli uşor şi o stranie tristeţe îi întunecă deodată privirile.
— Vasăzică, numai atîta aţi înţeles: că voi apărea pe scenă în rolul fantomei şi mă voi plimba în uniforma asta de general, aşa cum mă vedeţi acum!... Şi doar am precizat că montăm *Hamlet* în teatrul *nostru,* care e un teatru experimental. Nu v-a trecut o clipă prin minte că voi fi mascat, în aşa fel încît să nu-mi recunoască nimeni figura... Dar dacă vă voi spune că tot eu voi juca pe Hamlet şi, după cum vă aduceţi aminte, la începutul actului I ne vom afla *amîndoi* pe scenă, Hamlet şi fantoma tatălui, adică voi fi *eu* de două ori, şi în acelaşi timp... Se apropie de ea şi-i luă mîna, i-o strînse cu
emoţie în mîinile lui:
— Domniţă Mărie, *Oncle Vania* spune că ai geniu. Atunci înţelegeţi ce mi s-a întîmplat, dacă am fost atîţia ani răsfăţatul copil minune la Teatrul Municipal. M-au distrus, Măria Daria, mi-au secătuit orice urmă de talent. Şi doar pentru asta m-am născut: pentru *spectacol.* Dar mi-au mutilat imaginaţia, mi-au năclăit inteligenţa, mi-au alterat toate darurile cu care mă copleşiseră ursitoarele în leagăn. Blestemată precocitate!... Cînd n-am mai putut fi copil minune, pentru că trecusem de un metru şaizeci, m-au silit să fiu june prim... A fost prima dată cînd m-a ispitit gîndul sinuciderii. Dar atunci m-am revoltat şi am părăsit tot, am încercat

să uit tot ce mă învăţaseră *ei,* şi, te asigur, domniţă, am izbutit să uit. Am redevenit mai ignorant, mai naiv şi mai *pur* decît a fost vreodată un actor în toată istoria teatrului... Şi după aceea am luat totul de la început. Am recreat spectacolul, am reinventat arta dramatică.
începu să se plimbe nervos, agitat, prin faţa lor. Aşa cum trebuie să facem fiecare din noi, oamenii de azi, din a doua jumătate a secolului XX: să reinventăm totul, de la limbaj la pariul lui Pascal, de la dragoste la instituţii, la etică şi gimnastică.
— Iartă-mă, îl întrerupse Măria. Nu voiam să te jignesc. Nu te cunoşteam, şi cînd am încercat să te închipui în fanto- \ ma unui rege asasinat... Dar acum, încep să te înţeleg...
—Te felicit, spuse Antim aşezîndu-se în fotoliu şi zîmbind foarte bine dispus. Cît de mult îi admir eu inteligenţa, nu mă pot lăuda că îl înţeleg întotdeauna...
Ieronim se opri în faţa lui şi schiţă în glumă o genuflexiune:
—Pentru că dumitale, *Oncle Vania,* nu-ţi place drama, spectacolul pur, într-un cuvînt, *tragedia,* cu toate că noi doi am trăit-o ca puţini alţii dintre contemporanii noştri. Nu-ţi place tragedia, deşi continui să locuieşti aici, în *casa asta,* şi arătă, cu braţul întins, spre fundul salonului. De aceea iubeşti atît de mult şahul. Cînd joci şah, gîndeşti, îţi imaginezi, faci mişcări corecte sau eronate, şi eroarea se plăteşte, şi atunci pierzi partida. Dar asta *nu* e tragedie...
Antim continua să zîmbească.
— Bine, bine, m-ai convins! încercă să-L întrerupă. De alt-**fel,** tu ştii de ce joc şah: joc din deznădejde. Ca şi toţi ceilalţi, adăugă coborînd glasul.
Ieronim se apropie cu paşi uşori de el, căutîndu-i privirile.
— Asta îţi reproşez şi eu, că faci ce fac şi ceilalţi. Dar ce avem *noi* în comun cu ceilalţi ? De ce-am supravieţuit, numai *noi doi,* dintr-o familie de treizeci şi nouă de membri ?
Antim încercă din nou să-L întrerupă şi ridică amîndouă braţele, ca şi cum ar fi vrut să oprească, de departe, un mînz nărăvaş care s-ar fi îndreptat, în goană, spre el.
— Acum, te rog, la ora asta înaintată, *je t'en supplie,* nu te apuca să dezvăluieşti secretele familiei!...
— îmi cer iertare, vorbi Ieronim îndreptîndu-se spre Măria, punîndu-şi mîna în dreptul inimii şi frîngîndu-se din mijloc. La răstimpuri, sufăr de accese de indiscreţie, de cea mai vulgară specie de indiscreţie. Dar adineaori voiam să spun numai atît: că noi doi, *Maestro* şi cu mine, singurii su-

pravieţuitori ai familiilor Calomfir, Antim şi Thanase, sîn-tem — şi desigur nu din întîmplare — singurii *artişti* răsăriţi din neamul nostru.
Se întoarse brusc spre Antim, încercînd să zîmbească:
— Dar această nobilă vocaţie ne obligă, *Oncle* Manola-che. Lasă-i pe alţii, de-alde Caimata şi Zamfir, să joace şah *din deznădejde.* Noi trebuie să ne înfruntăm destinul, să acceptăm deci tragedia ca singurul mod de existenţă vrednic de un artist dăruit cu atîţia morţi; morţi pe care, vrînd-ne-vrînd, îi purtăm în spate. Prea ne-a strîns în braţe destinul, prea ne-a urmărit nenorocul...
Măria roşi brusc şi căută speriată privirile lui Antim.
— Te rog, nu vorbi de nenoroc, încercă din nou Antim să-L întrerupă. îl cunoaştem prea bine şi—1 cunoaşte şi Măria...
— încă un motiv ca s-o admir! exclamă Ieronim apro-piindu-se brusc şi sărutîndu-i mîna. Dar nu e destul să *cunoaştem nenorocul, Oncle Vania,* continuă cu fervoare. Degeaba îl cunoaştem dacă nu ştim ce să facem cu el, dacă nu îndrăznim să-L asumăm.
Se apropie mai mult de Măria şi o privi scrutător, cu gravitate:
— *Princesse,* dacă ai geniul de care vorbeşte maestrul, nu se poate să nu-mi dai dreptate. Nu trebuie să ne fie frică de destine tragice şi de nenoroc. Astea sînt condiţiile prealabile ale geniului nostru creator. Cel puţin *nouă,* celor de prin părţile astea, nu ni s-au pus la dispoziţie alte condiţii prealabile. Şi atunci, ce putem face ? Să ne bucurăm că le avem şi pe acestea; ar fi putut să fie mai rău, ar fi putut să ne fi fost Ursită nefiinţa, moartea. Să ne bucurăm deci că le avem şi le asumăm!

L

— Ieronim, îmi sperii fata! se prefăcu mînios Antim, în cruntîndu-se.
Ieronim îi privi pe amîndoi, derutat.
— Un geniu, o principesă a Spiritului, să se sperie numai de atît ? exclamă cu emfază. Cînd...
— Eu ştiu ce este nenorocul, îl întrerupse calmă Măria. De cînd mă cunosc, mă urmăreşte nenorocul. Cum îi spuneam şi Maestrului...
Tăcu, pălind brusc. în prag, cu uniforma de general atîr-nîndu-i pînă aproape de genunchi, dar cu mînecile mult su-mese şi părînd prea scurte, cu faţa mînjită de praf şi funingine, o asculta Iconaru. Din cîţiva paşi, Ieronim fu lîngă el şi-i cuprinse umărul cu braţul.
— El este Iconaru Vladimir, de care tocmai mă pregăteam să vă vorbesc. L-am întîlnit alaltăieri pe stradă, *ducea un porumbel rănit în mînă...*
— îl rănise vreun derbedeu cu praştia. Mi-a fost teamă să nu-L mănînce pisicile...
Continuînd să-i cuprindă umărul cu braţul, Ieronim îl aduse încet în salon.
— îl auziţi ? El nici măcar nu-şi dă seama că purta în mîi-nile lui o întreagă teologie, că purta credinţa şi speranţa întregului neam omenesc...
— Nu mai rîde de mine, îl întrerupse Iconaru roşind. Că dacă m-ai văzut că sînt de la ţară...
— Vladimir Iconaru! exclamă patetic Ieronim. Cum aş fi îndrăznit să rîd de tine, cînd te-am văzut cu porumbelul rănit, şi chiar în clipa aceea m-a ispitit *îndoiala* şi mi-am spus: s-ar putea ca totul să nu fie decît o iluzie, o nălucire de-a noastră, s-ar putea să nu fie decît *asta*: un licean milos care adună porumbeii răniţi pe maidane...
— îl lovise cineva cu piatra...
Antim se ridicase din fotoliu şi încerca să-şi potrivească mai bine ochelarii.
— Acum, explicaţi-mi şi mie ce se întîmplă, spuse. Cine e tînărul ?

Iconaru făcu cîţiva paşi spre el, se opri, apropiindu-şi mi-lităreşte călcîiele, şi se prezentă:
— Mă numesc Iconaru Vladimir, elev în clasa a Vil-a la liceul „Gheorghe Lazăr". M-am

născut în satul Adunaţi, judeţul Olt. Tatăl meu era învăţător, dar a rămas invalid din război şi a murit acum un an. Vreau să studiez ştiinţele naturale...
Ieronim îl întrerupse apucîndu-i braţul:
— El crede, şi spune, că e entomolog, dar, evident, este altceva, şi *altcineva*: este băiatul care ducea un porumbel rănit în mînă... V-am spus că trebuie să reinventăm pariul lui Pascal, adăugă căutînd pe rînd privirile Măriei şi ale lui Antim.
— Dar de ce l-ai îmbrăcat şi pe el în uniformă de general ? întrebă Antim.
— Pentru că îi era frig, şi începuse să tremure, acolo, în pod, în faţa lăzii... Se întoarse brusc spre Iconaru: Ce hai- ■ nă bună, caldă şi grea! exclamă visător. Ce haină grea, frate Vladimir, parcă ar fi un trup cald, care te-a cuprins în braţe ca să te apere de frig!
Pe neaşteptate, din cîţiva paşi, care aminteau elanul unui patinor, Ieronim străbătuse o parte din salon, apoi se întoarse tot atît de brusc şi se opri în faţa lui Antim.
— Ca în *Stăpîn şi slugă,* îţi mai aduci aminte, *Oncle Vania* ? cînd Vasile Andreici s-a culcat, în zăpadă, peste Nikita, ca să-L apere de îngheţ. Şi L-a apărat, scăpîndu-i viaţa cu preţul vieţii lui... Cum de-a ghicit Tolstoi ce se va întîmplă în Rusia, patruzeci, cincizeci de ani după ce scrisese *Stăpîn şi slugă:* că boierimea şi boieraşii vor fi sacrificaţi pînă la unul, dar ţărănimea se va salva? Cum a ghicit, *şi asta,* Tolstoi?...
— Nu prea înţeleg analogia, spuse Antim întorcîndu-se şi reaşezîndu-se în fotoliu, încercînd să-şi ascundă oboseala.
Ieronim ridică braţul drept în aer.
— Nici nu trebuie s-o înţelegi, căci e o interpretare sociologizantă, şi nu se potriveşte uniformelor noastre de general. Pentru că, Domniţă, adăugă întorcîndu-se spre Măria, uniforma asta de general care îmi ţine cald este, pentru mine, arta, geniul ludic, iar pentru Iconaru Vladimir este pur şi sim-
143
piu un costum de gală, un costum de bal mascat. Cît timp j vom putea costuma şi vom putea *juca,* sîntem salvaţi! Măria întoarse privirile spre Antim şi zîmbi încurcată.
— S-a făcut tîrziu, spuse, şi poate Maestrul e obosit...
— Dimpotrivă, dimpotrivă! protestă Antim. De-abia de-a-cum înainte încep să mă simt bine. Cînd îl ascult pe Ieronim, îmi regăsesc tinereţea.
Ieronim se apropie emoţionat de el şi schiţă din nou o genuflexiune.
— Tinereţea mea eşti dumneata, *Oncle Vania,* spuse co-borînd glasul. Dar ce ne-am face, amîndoi, dacă destinul nu ne-ar fi scos în cale, acum *dnd aveam amîndoi nevoie,* pe Ico-naru Vladimir ? Pentru că, oricît vi l-aş descrie eu de bine, tot nu reuşesc să prezint misterul apariţiei lui. Căci, *Oncle* Ma-nolache, lui *nu i-e frică!* Nu îi e frică de păianjenii mari şi ne-gri...
— Nu fac nici un rău, întrerupse, zîmbind, Iconaru. Au şi ei rosturile lor...
— Şi nu i-a fost frică nici cînd a trecut pe lîngă noi moş Va-sile Chelaru, trăgîndu-şi sacul cu surcele, continuă Ieronim însufleţindu-se, nici cînd a auzit pe Veronica gemînd, speriată, şi apoi fugind spre uşă, şoptind, printre suspine: „Nu vreau să mor; mamă, spuneţi-le că nu vreau să mor!..." Dar poate nu i-a auzit vorbele, căci Veronica fugea prea repede, se grăbea, sărmana, să ajungă la uşa podului. Şi de zărit, sînt sigur că n-a zărit pe nici unul din ei, deşi se tot învîrteau pe lîngă noi.
— Nu e adevărat! strigă Vladimir. Inventezi ca să mă sperii. Nu era nici o stafie. Bătea doar vîntul!...
Ieronim îl privi absent, visător.
—*Au fost,* frate Iconaru, dar pentru că n-ai vrut să crezi în existenţa lor de sărmane duhuri, blestemate să cutreiere podul casei Calomfir, au încetat să fie; pur şi simplu s-au reîntors în nefiinţă...
Antim îşi scoase nervos ochelarii şi, ţinîndu-i strîns între degete, ridică mîna, ameninţător:

— Ieronim! şopti. Te rog, încetează. C# *suffit!*

Ieronim se repezi spre fotoliu şi, înainte ca Antim să prindă de veste, îngenunche, apucă mîna şi i-o sărută.

— Iertare, moş Manolache! exclamă emoţionat. Dar ce să fac dacă m-au blestemat şi pe mine ursitoarele să *văd,* să-mi *imaginez, să creez ?...* Recunosc, nu era nimeni. în podul casei noastre nu mai e nimeni. Nu se aude decît vîntul prin lucarnă. Dar spune, *Maestro,* n-ar fi fost frumos *să fi crezut* ca auzim pe moş Vasile Chelaru şi pe Veronica ? Să fi îngheţat de frică, să fi cunoscut, atît de tînăr — iar el, Vladimir, e încă un copil —, să fi cunoscut amîndoi teroarea fără nume, clipa aceea fără început şi fără sfîrşit, cînd noi, oamenii, vom descoperi că n-am fost niciodată *singuri ?*

— Ce imaginaţie maladivă! izbucni deodată Măria, cu o greu stăpînită exasperare în glas. Un artist tînăr şi cultivat ca dumneata, să-ţi inventezi singur obsesiile teroarei!...

Ieronim se ridicase în picioare şi o privea turburat.

— Din păcate, spuse, n-am inventat nimic. Eu însumi sînt produsul teroarei... Şi atunci mă apăr cum pot: mă apăr/w-*cînd teatru,* transformînd obsesia şi nenorocul în spectacoL.

Măria se oprise la un pas în faţa lui şi-i privea sălbatec, respirînd cu greutate, tremurînd.

— Cu numele cu care te-ai născut, cu talentul, îndrăzneala şi frumuseţea dumitale, nu ai dreptul să vorbeşti de nenoroc ! Dacă ţi-au siluit inteligenţa şi talentul cînd erai copil-mi-nune, ai izbutit să te vindeci singur, aşa cum ai recunoscut-o adineaori... Dar chiar atunci, cînd erai copil-minune nimeni n-a încercat să te desfigureze, în aşa fel încît să nu mai poţi juca niciodată teatru. *Niciodată!* Se întrerupse foarte palidă, şi încercă să-şi înăbuşe un suspin respirînd adînc. Aşa cum au vrut să-mi facă mie, la şcoală, cînd mă băteau cu varga şi-mi loveau îndeosebi degetele, doar de mi-or rupe vreunul... A.şa cum era să mi se întîmple la maşina de treierat, deşi îi imploram să mă lase să fac altceva, le spuneam că iubesc vio-loncelul, că viaţa mea e asta: violoncelul, şi-i imploram în genunchi să-mi cruţe degetele... Şi de-atunci mă trezesc aproa-pe în fiecare noapte ţipînd de groază, şi-mi pipăi degetele, aprind lumina şi le privesc, unul cîte unul. Şi de frică, nu mai

îndrăznesc să mă culc, şi stau cu capul în palme, plîngînd, şi-mi sărut degetele, şi ani de zile n-am avut alt gust în gură decît gustul lacrimilor pe care le culegeam sărutîndu-mi degetele!...

Iconaru rămăsese cu cutia pe genunchi. O strîngea bine cu amîndouă mîinile, şi deşi învăţase acum pe dinafară locul fiecăreia din aceste fabuloase coleoptere din Africa Centrală — *Fangosoma Centaurus,* cu cornul lui excentric, se afla chiar în mijlocul cutiei, avînd în stînga lui un *Macrorbi-nia,* verde, cu coarne asemenea cerbului, iar la dreapta, acel *Steramtonnis virescens,* alb cu dungi verzi, în faţa căruia se oprea întotdeauna să-L privească la muzeul de la Şosea („Dar exemplarul meu e mai bine conservat!" îi spusese Antim), urmînd, în rîndul al doilea, o *Cetonia scaraboidae,* apoi *Taurina longkeps,* cu elitrele de un verde sclipitor, de piatră scumpă, apoi *Phryneta leprosa,* pe care nu o văzuse pînă acum decît în fotografie — deşi le învăţase pe dinafară locurile, încă nu putea crede că această comoară era a lui. „Eu nu mai mă ocup de mult de coleoptere, îi spusese Antim conducîn-du-L către fundul salonului. Uite, vezi, se oprise ca să-i arate locul, aici fusese cîndva o oglindă mare şi înaltă cît aproape tot peretele. Dar în ziua cînd a murit generalul Calomfir, văduva, Generăleasa, a acoperit-o cu o draperie de catifea... Pasiunea mea au fost fluturii, continuă deschizînd cu efort o uşă pe jumătate înţepenită şi, luîndu-L de mînă, îl conduse încet, cu grijă prin întunerec. Aici a fost la început sufrageria, dar după ce-au vîndut mobila, au transformat-o în birou, dar acum e aproape goală, şi s-a stricat şi lumina; nu ştiu ce are, pentru că de cîte ori atinge cineva comutatorul, se face un scurtcircuit. Şi acuma, că am ajuns, să nu te miri că n-o să-ţi dau voie să priveşti vitrinele", adăugă. în acea clipă, lumina i se păru orbitoare, căci cădea din tavan şi se revărsa şi din lămpile mari şi înalte aşezate în cele patru colţuri. Se trezi în mijlocul unei vaste încăperi, cu pereţii acoperiţi cu cutii, prin geamul cărora se vedeau cei mai mari, mai frumoşi, mai extravagant coloraţi fluturi, aşa cum nu văzuse nici la muzeu. „Nu te apropia, pentru că n-o să te mai în-

duri să pleci, şi ne-aşteaptă Măria Daria Măria... Şi acum, ce să-ţi dau ? Ce să-ţi dau ? se întrebă el rotindu-şi privirile pe deasupra meselor şi măsuţelor încărcate cu insectare. Să începem cu Africa Centrală. Pentru coleoptere, Africa Centrală e renumită..."

Strîngea cutia cu amîndouă mîinile, dar nu-şi putea lua ochii de la degetele Măriei. Parcă acum le vedea pentru prima dată, aşa cum săltau, mîngîind coardele sau apăsîndu-le ameninţătoare, parcă ar fi încercat să le plesnească. Nu mai ajungeau pînă la el sunetele. Nu vedea decît degetele, şi începuse să-i fie frică: dintr-o clipă într-alta ar fi putut să plesnească una din coarde sau să greşească o singură mişcare a arcuşului, arcuşul acesta pe care-L ţinea strîns în pumn, ca o varga, şi atunci unul din degete, şi mai ales degetul cel mai mic...

Nu o putea asculta şi, după cîteva clipe, nu mai îndrăznea nici măcar să-i privească degetele. O văzuse alergînd desfigurată de groază, urmărită de mulţimea aceea compactă, rea, fără figură. Le auzea strigătele şi, din cînd în cînd, cineva se oprea lîngă el, îl apuca de braţ şi îl întreba ameninţător: „încotro a fugit ? Spune repede, încotro a fugit ? unde s-a ascuns ?..."

înghiţînd anevoie, clipind des ca să alunge viziunea, Ie-ronim implora Corul: „E absurd! Nu e vorba de ea. Spu-neţi-le că s-au înşelat!..."

Zadarnic. Vedea şi auzea tot mai clar, tot mai puternic, mulţimea aceea care-L înconjura, continuînd să alerge, parcă împinsă de vijelie, şi purtîndu-L şi pe el, înghesuit din toate părţile, împins mereu din spate, şi îi auzea vorbind între ei, şi totuşi i se adresau lui: „Căutăm pe cineva, cum Dumnezeu îl cheamă ? E cineva cunoscut, îl cunoaşte toată lumea. S-a vorbit mult de el. Nu-ţi aduci aminte numele ? A fugit tocmai cînd începuseră să-L bată cu vergile şi îi sfărîmau degetele, unul după altul, deget după deget, a fugit cu mîinile însînge-rate şi s-a făcut nevăzut." ... „Abia apucaseră s-o răstignească, vorbi cineva, dar cînd i-au zdrobit mîinile, a ţipat atît de puternic, încît s-au trezit, şi atunci n-au mai văzut-o, şi aşa [a] putut să coboare de pe cruce, dar anevoie, căci avea mîi-

nile sfărîmate, a coborît şi a fugit şi de-atunci o tot căutăm, dar nu mai dăm de ea..." „E absurd, e o eroare! exclamă Ie-ronim. Aţi confundat-o cu altcineva." „Nu e nici o confuzie ! auzi strigînd pe cineva. Toată lumea îl ştie, s-a vorbit mult de el. Cum Dumnezeu îl cheamă ?" „Ea n-are nici o vină, stărui Ieronim. E o mare artistă. Cruţaţi-i mîinile, cîntă la violoncel..." Şi exasperat, ameninţă Corul: „Ce v-a apucat ? V-aţi pierdut minţile ? E o confuzie la mijloc, e o eroare. Treziţi-vă! Ea n-are nici o vină. Uitaţi-vă la ea, este aici, în faţa voastră, uitaţi-vă bine la ea. La început nu voia, era prea emoţionată, îi tremurau mîinile, nu-şi mai putea stăpîni lacrimile, dar a rugat-o *Maestro,* a insistat. E o zi mare, spunea, nu trebuie să pleci din casa asta supărată..."

Parcă vîntul se înteţise şi îi părea rău, în primul rînd pentru Măria, pentru că anumite note îşi pierdeau puritatea. Dar cînd nu se auzea vîntul, toamna către miezul nopţii, în casa asta pustie, cu mai toate ferestrele sparte, lipite cu jurnale sau acoperite cu cartoane, şi în care aproape nici o uşă nu se închidea bine?... Poate că niciodată nu-i simţise mai apăsător tristeţea ca în noaptea cînd veniseră să-L caute la cafenea, se apropiaseră de masa unde juca şah (era în semifinală, cu Zamfir) şi, plecîndu-se mult spre el, ca să nu-L audă ceilalţi, Gherghel îi şoptise că Generăleasa e pe moarte, că ar trebui să vină imediat dacă vrea s-o mai găsească în viaţă. Cu o jumătate de ceas mai înainte, chemase preotul, se spovedise şi se împărtăşise, şi asta îi speriase pe toţi. Dar lui Antim nu-i venea să creadă. Tot trăgea să moară de multe săp-tămîni, de cînd orbise. Şi de cîte ori se apropia de ea şi o întreba cum se simte, Generăleasa asculta atentă, cu mîinile împreunate, ca de obicei, deasupra plăpumii, apoi, deodată, şoptea: „Dar ce se aude, Manolache ? De unde e melodia aceasta ? Parcă nu mi-ai cîntat-o niciodată pînă acum. Bine ai făcut că ţi-ai adus violoncelul!..." „Nu, *mon General,* nu l-am adus. Dar dacă vrei..." „Stai mai bine aici, lîngă mine, şi ascultă..."

De data aceasta, intrînd în odaia în care ardea, ca totdeauna, o singură candelă, şi văzînd-o cum strînge, parcă cu

un mare efort, cu deznădejde, luminarea aprinsă în amîn-două mîinile, a ştiut că sfîrşitul e aproape. Ingenunche lîn-

gâ ea şi-i şopti:
— Am venit, *mon General.* Sînt eu, Manolache... Fără să-şi mişte capul de pe pernă, cu o voce slabă, dar surprinzător de limpede, îl întrebă:
— Cîţi am mai rămas Manolache ?
— Cinci, *mon General...*
Tăcu multă vreme, parcă s-ar fi trudit să numere în gînd.
— Păziţi-vă bine, vorbi deodată, păziţi-vă bine, că ni se stinge neamul...
Apoi, spre uimirea tuturor, ceru să fie lăsată singură cu Ieronim. Au ieşit, unul după altul, păşind în vîrful picioarelor, rudele, vecinii, doctorul, preotul. Un sfert de ceas mai tîrziu, uşa se deschise, şi Ieronim apăru în prag şi rămase nemişcat, ca o statuie.
— S-a sfîrşit, spuse privind drept înaintea lui, fără să-i vadă. A apucat să-mi spună ce avea de spus şi şi-a dat duhul...
— Dumnezeu s-o ierte! izbucniră toţi, făcîndu-şi cruce şi îmbulzindu-se în odaie.
Apoi începură să aprindă luminări. De mai multe ori, chiar în noaptea aceea, în timp ce o veghеau, fusese ispitit să-L întrebe ce-i spusese, dar nu îndrăznise. Pentru întîia dată Ieronim, care nu împlinise încă şaptesprezece ani, îl intimida. Parcă devenise deodată un alt om. îngenunchease lîngă pat, cu ochii deschişi, dar parcă nu vedea pe nimeni. Se ridica la răstimpuri şi se ducea în salon, se plimba de la un capăt la altul, tăcut, palid, cu figura împietrită.
Cînd, cîteva zile după înmormîntare, s-a dus la el în cameră şi L-a întrebat, Ieronim s-a făcut deodată palid.
— Iartă-mă, *Oncle Vania,* i-am jurat că voi face aşa cum nii-a cerut. Mi-a cerut să jur că nu voi spune nimănui, nu voi spune decît băiatului meu, cînd va avea vîrsta pe care o am [e]u acum. Am îndrăznit s-o întreb: „Şi dacă nu voi avea un băiat ?..." „Atunci taina aceasta va muri o dată cu tine", mi-a răspuns. Iartă-mă, *Oncle Vania,* a adăugat zîmbund trist. A-m jurat!...

4

L

Dar nu renunţase şi, în acei doi ani cît Ieronim contiJ nuase să locuiască aici, cu ei (nu murise încă Luchian), de mai multe ori, serile, încerca să-L descoasă.
— înţeleg foarte bine că, dacă ai jurat, trebuie să-ţi ţii cu- i vîntul. Dar nu-ţi cer să-mi spui tot şi nici măcar esenţialul. Vreau să ştiu doar atît: dacă ce ţi-a spus era în legătură cu povestea pe care am citit-o eu, cînd aveam vreo paisprezece, cincisprezece ani...
— Cunosc povestea, îl întrerupse Ieronim, mi-ai povestit-o chiar dumneata. Povestea aceea cu saltimbancul din Evul Mediu...
— Exact. Te întreb asta, pentru că Generăleasa avea ideile ei. Generăleasa credea că vina n-o purta logodnica, ci vina era a mea, adică, vreau să spun, a eroului din povestire. Generăleasa credea că el îşi părăsise logodnica, şi de cîte ori stăm de vorbă pe chestia aceasta, încerca să mă convingă.,.
— Nu, moş Manolache, îţi dau cuvîntul meu de onoare că taina pe care mi-a cerut s-o păstrez nu avea nici o legătură cu povestirea dumitale.

Nu se putea împiedica să nu-L privească lung, cercetător, şi să nu adauge, în şoaptă, mai mult pentru el:
— Curios, foarte curios!...
Abia sosiseră în Bucureşti, şi Generăleasa ceruse să-L vadă.
— Tu eşti Ieronim, băiatul lui Thanase şi al Marinei ?
— *Qui, grande-mere!... Pardon, grande tante!*
— Cu mine vorbeşti româneşte, îl întrerupse. Şi nu-mi spui nici *grande-mere,* nici *grande-tante.* îmi spui, ca toată lumea, *mon General.* Nu *ma Generale,* ci *mon General,* aşa cum mi se spune de la moartea lui Calomfir. Ai înţeles ?
— *Qui, mon General!* Dar se corectase pe loc: Am înţeles, *mon General.*
Apoi îl luase de mînă şi—1 duse pînă aproape de oglinda cea mare din salon, ascunsă sub draperii.
— Mi-a spus Marina că-ţi place să înveţi tot felul de jocuri şi dansuri, că te pricepi să te deghizezi şi ştii să cînţi şi să reciţi poezii. E adevărat ?

— E adevărat, *mon General.*
— Cîţi ani ai ?
— Astă-toamnă am împlinit şase ani.
— Eşti deci băiat mare, pot vorbi serios cu tine. înţelegi ce-ţi spun ? înţelegi toate cuvintele ?
— înţeleg, *mon General.*
întinse braţul şi apucă, între două degete, marginea draperiei.
— îmi închipui că ai aflat de ce-am acoperit oglinda. Dar din cînd în cînd, la sărbători, în ocazii solemne, cum va fi mîine, la onomastica mea, îmi place să dau draperiile la o parte... Numai că, vezi, ţinute în întunerec de atîţia ani, apele oglinzii nu mai sînt ce-au fost. Treptat, treptat îşi pierd transparenţa, şi tot felul de forme ciudate, în diferite culori, încep să apară în fundul oglinzii. Unele din aceste forme sînt de o rară frumuseţe, de parcă n-ar fi de pe lumea asta... înţelegi ce vreau să spun ?
— înţeleg, *mon General.*
— în timp ce altele par mai stranii, seamănă cu peşterile de munte, sau cu rocile din fundul mării, sau cu vreo gaură de vulcan după erupţie... înţelegi toate cuvintele?
— înţeleg, *mon General.*
— Şi cînd vom da draperia la o parte, şi te vei trezi deodată în faţa atîtor forme necunoscute, şi te vei vedea şi pe tine mişcîndu-te între ele — dar foarte probabil, cel puţin la început, nu te vei recunoaşte, căci, ţi-am spus, oglinda nu mai e ce-a fost, şi uneori amplifică, lungeşte sau lărgeşte sau chiar desfigurează — n-o să-ţi fie frică ?
îl privise cu o neobişnuită intensitate, ca şi cum de răspunsul lui ar fi atîrnat cine ştie ce decizie importantă. El rfmbi suav, aproape ironic.
— N-are să-mi fie frică, *mon General.*
— Bine. Şi iată acum ce surpriză vreau să le fac. Evident, asta e un secret, nu spui nimic acasă. Mîine seară, după ce se va servi şampania şi ne vom aduna toţi aici, în salon...
N-a putut uita niciodată tăcerea îngheţată care a urmat Şoaptelor, rîsetelor înăbuşite, ciocănitului discret al paha-

i

relor de cristal, cînd Vasile Chelaru şi Anuţa au tras încet draperia şi oglinda i-a privit pe toţi, aşa cum

se strînsese-ră, la cererea Generălesei, înghesuiţi, în fundul salonului. Parcă nu mai îndrăznea nimeni să respire. Şi atunci, din-tr-un fald al draperiei, a apărut el, aşa cum îi plăcuse să se deghizeze: cu pletele blonde, dar cu figura arsă de soare, îndelung bătută de vînt, cu o cămaşă ruptă, decolorată, prin care se vedeau umerii şi pieptul, în picioarele goale, şi cu pantalonii scurţi, pe care şi-i suflecase şi mai mult, ca şi cum s-ar fi pregătit să treacă prin apă, a apărut, parcă ar fi ieşit din peştera verde a oglinzii şi, fără ca nimic să fi pregătit această mişcare, îşi dădu deodată capul pe spate, îşi împreună mîinile la ceafă şi începu să rîdă. Era un rîs pe care nu şi—1 cunoscuse pînă atunci, un hohot continuu, cristalin, irezistibil, pe care, chiar dacă ar fi încercat, nu şi—1 mai putea opri. începuse să se plimbe prin faţa oglinzii, descoperind necontenit alte scorburi şi alte stînci, şi liane cu flori ne-maiîntîlnite şi, printre ele, siluete neverosimile ale invitaţilor, cu paharele de şampanie (înalte cît o cizmă sau largi cît găleata) în mînă, avînd în mijlocul lor jilţul în care se odihnea, hieratic, Generăleasa, şi acum rîdeau şi ei, un rîs la început timid, puţin speriat, dar devenind repede contagios, rîdeau acum cu toţii, şi în oglindă îi vedea cum se privesc unii pe alţii, încîntaţi şi totuşi neliniştiţi, căci nu prea înţelegeau ce li se întîmplă, pînă cînd, iarăşi fără ca nimic să fi pregătit acest gest, Ieronim ridicase amîndouă braţele în sus, făcîndu-le semn să tacă, şi începuse să danseze, cîntînd în surdină o melodie pe care o descoperea atunci. Apoi începuse să recite, dar niciodată n-a ştiut dacă recitase vreuna din poeziile, nenumărate, pe care le învăţase pe dinafară sau improvizase, fără să-şi dea seama, vers după vers, aşa cum îi cerea melodia şi îl sileau mişcările de dans, mereu altele, cînd lente, maiestuoase, aproape liturgice, cînd abrupte, sălbatece, ireverenţioase.

De ce s-a oprit, la un moment dat, şi depărtîndu-se la un pas de oglindă, s-a înclinat, plecîndu-se mult din mijloc, cu pletele căzîndu-i peste faţă, n-a înţeles, pentru că nu era obo-

sit. I-ar fi plăcut să-şi continue dansul, să inventeze alte melodii şi versuri.

— *Encore! encore!* au început să strige toţi, în fundul salonului, bătând din palme, unii cu oarecare greutate, căci aveau

încă paharul gol în mînă.

— Bravo, Ieronim! strigase Generăleasa. *Encore!* adăugase şi ea, cucerită de entuziasmul general.

Ce s-aîntîmplat exact, n-a putut afla de la nimeni. îşi aducea doar aminte că se retrăsese încet spre colţul din stînga, apucase draperia, apoi, trăgînd-o anevoie după el, începu s-o legene, şi faldurile, înfiorîndu-se, adumbreau şi luminau mereu alte peşteri submarine, în timp ce el vorbea ca în vis, cu o voce — i-au spus mai tîrziu — din altă lume, căci nu semăna cu nici o voce omenească, şi, deşi de o incomparabilă suavitate, îi paralizase pe toţi, evident, nu numai vocea, ci şi cuvintele pe care le spunea, pentru că nu înţelegeau întotdeauna prea bine ce voia să spună, înţelegeau, doar, că el, Ieronim, oricînd se poate furişa aici, în fundul peşterii, în adîncul mării, şi se poate reîntoarce cu prietenii lui, care sînt mulţi, de la delfinii şi caii-de-mare cu care se joacă în fiecare dimineaţă, pînă la fiinţele nevăzute pe care, din fericire, numai el le poate vedea. Eglantina, cu ochii de sticlă şi buzele de porţelan, şi chiar Mironclai, deşi umblă pe picioroange cît casa de înalte, dar altminteri e prietenos şi rîde întruna, şi cine nu L-a auzit rîzînd la douăzeci, douăzeci şi cinci de metri deasupra lui nu cunoaşte bucuria rîsului...; da, poate unii din aceştia le-ar plăcea, dar cînd vor da cu ochii de Maremore, care nu e nici şopîrlă, nici pasăre, dar cîntă mai frumos ca privighetoarea, sau cu Paralene, care se caţără cu unsprezece picioare deodată, ca păianjenii, deşi are ochii mari, albaştri de domnişoară, şi genele atît de lungi încît...

—Ne-ai tras o spaimă! îi spuneau mai tîrziu. Tăceam toţi, înlemniserăm, parcă ne-ai fi vrăjit, şi nimeni nu îndrăznea să strige la tine, să te oprească. Nici măcar Generăleasa, precizase o dată, mult mai tîrziu, Antim. împietrise şi ea fermecată.

— Dar ce-am spus, *Oncle Vania* ? Ce v-am spus ? întrebase atunci, cu aceeaşi exasperare în glas, pentru că începuse

1

să creadă că se înţeleseseră cu toţii să nu-i povestească niciodată nimic precis.

— Cine le mai ţine minte ? răspunse Antim. Căci, îţi repet, nu erau fraze şi cuvinte de copil,

cît ar fi fost el de precoce, ci parcă ar fi vorbit altcineva prin tine, vreun semizeu sau eroul mitologic, sau unul din personajele acelea fabuloase care pretindeai că-ţi erau prieteni şi cu care te întîlneai cînd voiai şi unde voiai, nu numai în oglindă... Şi, acum pot să-ţi spun, adăugase odată Antim, mulţi ani în urmă, mi-a fost frică, şi nu numai mie, ne-a fost frică să nu ţi se întîm-ple ceva, să nu-ţi pierzi minţile, căci o asemenea precocitate, profundă şi extravagantă în acelaşi timp, se plăteşte...
— Şi aţi avut dreptate, îl întrerupse Ieronim zîmbind amar. Am plătit cu vîrf şi îndesat. Căci în noaptea aceea familia a decretat că sînt copilul-minune al secolului, şi tot atunci s-a decis să mă prezint neîntîrziat directorului Tea- 1 trului Municipal. Şi, spre nefericirea mea, Theodorini era *bun prieten* cu directorul teatrului... Am plătit, *Oncle Vania,* pentru spaima pe care v-am tras-o în noaptea aceea de Sfîntul Ioan, am plătit mai mult decăt era drept să i se ceară să plătească unui copil, chiar unui copil-minune...
îşi aminti deodată că aria aceasta îi plăcea mult Melaniei şi, fără să-şi dea seama, zîmbi. Cînd venise să-i anunţe logodna, Generăleasa se odihnea, ca de obicei, în jilţul ei favorit din mijlocul salonului.
— O cheamă Melania, începu el după ce-i sărută mîna. Este, evident, *străină.* Inutil să adaug că e foarte frumoasă şi inteligentă şi, pe cît pot judeca eu, care nu mă pricep în literatură, a citit imens!...
— Manolache, îl întrerupse Generăleasa, eu ştiu la ce te gîn-deşti tu. Tu îţi închipui, sau măcar speri, că de data aceasta este *ea.*
Reuşise să rîdă, dar jovialitatea i se păruse atît de stridentă, încît se opri şi ridică din umeri, prefăcîndu-se mirat.
— Cum o să-mi închipui asta, *mon General}* exclamase. Cum am să amestec un personaj dintr-o povestire, spu-ne-i, dacă vrei, nuvelă, cu o fiinţă vie, din zilele noastre ? E drept, *străină,* dar e o fiinţă în carne şi oase...

Generăleasa îl privise tot timpul zîmbind blînd şi totuşi distant, aşa cum numai ea putea să zîmbească.
— Şi, evident, i-ai rezumat şi ei nuvela, cu speranţa, nemărturisită, că, poate, cine ştie ? printre miile de cărţi pe care le-a citit, poate a dat şi peste povestea vieţii tale...
Nu mai încercase să rîdă şi, încurcat, îşi scoase ochelarii şi-şi căuta acum batista ca să-i şteargă.
— Nu ştiu dacă o pot numi povestea vieţii mele, începuse el tîrziu. Dar trebuie să recunosc că...
— Greşeala ta, Manolache, îl întrerupse Generăleasa, este că nu vrei să-ţi recunoşti marea ta calitate, care este totodată şi marea ta slăbiciune: modestia. Eşti prea modest. Ai descoperit într-o zi că ar fi păcat să-ţi cheltuieşti viaţa studiind insectele, cînd eşti atît de înzestrat pentru muzică, şi ai descoperit în acelaşi timp că nu te poţi desăvîrşi în nici o artă, dar mai ales în muzică, dacă nu priveşti în sus, către cer, în loc să te uiţi în jurul tău, să vezi ce fac oamenii şi ce zic vecinii. Ai făcut această mare descoperire, de care sîntem mîndri noi toţi, întreaga familie, cînd erai aproape un copil. Dar, modest fiind, ai pus-o pe seama altuia, pe seama unui personaj dintr-o nuvelă, care trăia acum nu ştiu cîte sute de ani...
— *Mon General...*
— Ascultă, că n-am terminat. Modestia este o însuşire rară, mai ales în zilele noastre, şi mai cu seamă în familia noastră. Foarte bine dacă vrei cu orice preţ să-ţi justifici concepţia ta despre artă şi viaţa pe care ai decis s-o trăieşti prin-tr-un model literar... Unde nu te mai înţeleg, continuă după o scurtă tăcere, este legătura pe care o faci tu între idealul tău artistic şi *Ea,* femeia aceea care te-a părăsit acum cîte-va sute de ani...
— Asta se întîmplă în *nuvelă,* încercase Antim s-o întrerupă.
— Totuna e. Este vorba de logodnica aceea necunoscută şi inaccesibilă, pe care o tot aştepţi,

dar pe care n-ai încercat niciodată s-o *cauţi.* Asta nu înţeleg, adăugă gînditoa-re. Nu înţeleg de ce nu-ţi cauţi ursita, dacă *ştii* că există undeva pe lume şi te aşteaptă. Nu trebuie s-o cauţi prea departe. Poa-

te este pe aici, pe lîngă noi, şi dacă n-o vezi încă este pentru că o ascunde soarele, sau umbra, sau oamenii. Dar dacă te hotărăşti s-o cauţi...
Toate acestea le ştia sau le bănuia de mult. I le mai spusese, uneori direct, ca acum, alteori pe foarte departe, refe-rindu-se la cei cinci fraţi aproape legendari, strămoşii ei, care plecaseră dintr-un sat din Pind, fiecare în altă direcţie, ca să-şi caute miresele. Ce i se părea de astă dată curios şi chiar jignitor era faptul că Generăleasa îl mustra că nu-şi căuta ursita *acum,* mai puţin de un sfert de ceas după ce o anunţase că se logodise.
— In felul meu, vorbi cu o neaşteptată fermitate, o caut şi eu. Deşi poate o caut cu discreţie exagerată. Dar de cîte ori întîlnesc *o străină,* deschid ochii în patru, stau mult de vorbă cu ea, o descos, cîntăresc tot ce-mi spune, şi chiar ce nu-mi spune... Aşa cum s-a întîmplat cu Melania, îndată ce-am aflat că e străină...
— *Străină,* repetă Generăleasa cu o uşoară tristeţe în glas. Manolache, pentru un *bărbat,* nici o femeie nu e *străină.* Bărbaţii întîlnesc o singură dată în viaţă Străina şi atunci, în orice caz, e prea tîrziu. Şi despre asemenea întîlniri e bine să nu mai vorbim...
Antim continua să-şi şteargă ochelarii, fără s-o privească.
— Eu pentru asta venisem, vorbi tîrziu. Venisem să-ţi spun că duminica viitoare mă logodesc cu Melania...
Aşa i se întîmpla şi altădată, cînd lăsa uşa deschisă şi—1 asculta pe Antim exersînd aici, în salon. După cîteva minute se trezea că ascultă Corul, povestindu-i ce se va întîmpla în scena următoare sau cum ar fi trebuit să se întîm-ple lucrurile în piesa pe care o citise chiar în ziua aceea. Pe malul mării. O plajă pustie pe malul Mării Negre, anunţa Corul. într-o seară de noiembrie... Şi, totuşi, intervenea Ie-ronim, autorul scrie limpede că scena reprezintă curtea unei case de ţară, într-o dimineaţă de iunie, şi la ridicarea cortinei se aude, de departe, vocea unui bărbat... E o plajă pustie, pe malul Mării Negre, într-o seară de noiembrie, continua Corul. Şi mult timp după ridicarea cortinei nu se aude decît vîntul.

1

— Vasăzică, aicea erai ? îl trezea vocea lui Luchian. Tot îl asculţi, îl asculţi mereu ? Nu te plictiseşti să asculţi mereu aceeaşi melodie ?
Se oprea în prag, şi numai arareori intra în odaie. Avea obiceiul să spună repede ce avea de spus, în prag, şi apoi dispărea, îşi continua plimbarea lui leneşă, melancolică, din încăpere în încăpere, prin toată casa.
— Iar am visat-o pe Veronica, îi spusese în ziua aceea. As-cultă-mă pe mine: n-o mai duc mult. îmi vine şi mie rîndul. Curînd, curînd o să rămîneţi numai voi doi, singuri pe lume. Şi atunci, mă tot întreb: ce-o să vă faceţi fără mine ?...
Dispăruse înainte ca să aibă timp să spună ceva. Şi aşa cum se aştepta, Corul răspundea în locul lui. „De ce ţi-e frică de moarte, Luchian? Adu-ţi aminte ce ne spunea Generăleasa: «îmi place de voi, că nu vă e frică de nimic, nici de moarte, nici de dragoste. Se vede că sînteţi nepoţi de erou... »" îi mai spusese asta odată, după ce orbise: „îmi place de tine, Iero-nim, că nu ţi-e frică de nimic!..." O repetase şi lui Antim.
Intrase o dată la el în odaie, cu un zîmbet misterios lu-
minîndu-i faţa:
— Ieronim, ştii ce mi-a spus de tine Generăleasa pe patul de moarte ? Mi-a spus: „Cum se vede că Ieronim e nepot de erou!..."
— Ştiu, mi-a spus-o şi mie. N-am voit s-o contrazic, pentru că asta îi face plăcere. Dar adevărul este altul, *Oncle Va-nia.* Nu mi-e frică de nimic şi, în primul rînd, nu mi-e frică nici de dragoste, nici de

moarte, pentru că, după tot ce ni s-a întîmplat, şi *mi* s-a întîmplat, am redescoperit sensul şi funcţia spectacolului, aşa cum le ştiam de copil...
Ar fi vrut să continue, dar auzi deodată Corul: „Acestea nu sînt informaţii de toate zilele, asemenea celor pe care le ceri şi le afli la orice ghişeu de poştă, de bancă sau de gară. Acesta este adevărul, Ieronim. Adevărul!"
Şi, totuşi, foarte curînd după aceea, a încercat să-i explice. Intrînd pe neaşteptate în salon, îl găsise pa Antim cu violoncelul rezemat de genunchiul stîng, privind absent în faţa lui. Stătea aşa, probabil, de mult timp, pentru că Ieronim,

văzînd că tăcerea se prelungeşte, crezuse că Antim plecase în oraş. Dar îl găsise la locul lui obişnuit, cu violoncelul lîn-gă el, cu privirile pierdute.
— încep să îmbătrînesc, îi spuse încercînd să zîmbeas-că. Am prea multe amintiri...
— Un artist nu îmbătrîneşte niciodată, *Oncle Vania,* îl întrerupse Ieronim, brusc emoţionat. Dacă ne-a pedepsit şi pe noi Dumnezeu cu ceva, ne-a pedepsit cu tinereţe fără bă-trîneţe. Recunosc, pedeapsa e grea, dar ce putem face ? Asta ne-a fost ursita...
— Tinereţe fără bătrîneţe, repetă Antim zîmbind. Uşor de spus, la vîrsta ta...
— Avem amîndoi aceeaşi vîrstă, *Oncle Vania,* continuă Ieronim, îngenunchind lîngă el. Numai că dumneata ai amintiri, iar eu mi le *imaginez.* Şi dacă ţi-aş spune că amintirile mele întrec *de multe sute de ori* pe ale dumitale, pur şi simplu pentru că mi le-am imaginat, n-ai să mă crezi...
Antim îşi aşeză violoncelul alături şi, pe neaşteptate, începu să rîdă.
— Spune-mi şi mie cum faci, îl întrebă. Cum faci să-ţi imaginezi amintirile...
— întîi le imaginez, şi apoi mi le amintesc. Probabil că şi dumneata ţi-ai imaginat multe în viaţa dumitale, dar le-ai uitat. Nu-ţi aminteşti decît ce ţi s-a întîmplat, cum se spune, *personal,* dar astea, *Maestro,* pentru noi, artiştii, nu au valoarea pe care o au pentru ceilalţi...
Se ridică brusc în picioare şi, aşa cum îi era obiceiul cînd presimţea că va spune lucruri pe care le evitase pînă atunci, începu să se plimbe cu paşi mari prin salon.
— îţi mărturiseam odată că dacă nu mi-e frică de nimic, nu este pentru că sînt nepot de erou, ci pentru că am redescoperit sensul şi funcţia spectacolului. Dar nu ţi-am spus ce înseamnă asta pentru mine. A nu-ţi fi frică de nimic înseamnă a privi tot ce se petrece în lume ca *spectacol.* Asta înseamnă că putem interveni oricînd, prin imaginaţie, şi putem modifica *spectacolul* aşa cum vrem noi...

— Prin imaginaţie, repetă Antim tot mai bine dispus. Adică, în mintea noastră... Dar asta nu schimbă realitatea, ce se întîmplă *cu adevărat* în noi şi în jurul nostru...
Ieronim se opri în faţa lui şi—1 privi surprins, ca şi cum n-ar fi fost sigur că L-a auzit bine.
— Depinde ce înţelegi prin *realitate,* spuse. Pentru mine, *realitatea este* adevărul total, adică ceea ce ne este dat să cunoaştem numai după moarte. Dar arta, şi în special teatrul, *spectacolul,* ne revelează acest adevăr în tot ce se întîmplă în jurul nostru, şi mai ales în tot ce ne putem imagina că se întîmplă. în fond, teatrul, ca şi filozofia, este o pregătire pentru moarte. Cu deosebirea, pentru mine capitală, că *spectacolul* anticipează revelaţia morţii, pentru că îţi arată toate acestea aici, pe pămînt, în viaţa de toate zilele...
— Ieronim, nu te mai înţeleg...
Şi i se păru că zîmbetul care-i luminase figura începe să se şteargă, şi privirile se pregătesc să se depărteze, gata să se piardă, absente, în gol.
— Pentru că dumneata, *Oncle Vania,* continuă Ieronim cu un alt glas, mai blînd şi totuşi mai solemn, dumneata te în-căpăţînezi să reduci *înţelegerea* la exerciţiul raţiunii, ca la şah. Dar ştii foarte bine că nici arta, nici viaţa nu pot fi înţelese *numai* prin raţiune. Orice se întîmplă în jurul nostru ar putea camufla un mister, aşadar o revelaţie decisivă, un adevăr cutremurător. Bunăoară, *orice* porumbel ar putea camufla...
—Vasăzică, iar v-aţi apucat de filozofie, îl auzi pe Luchian din prag. Ferice de voi, adăugase

îndreptîndu-se agale spre fotoliul Generălesei.
Se aşeză, oftînd adînc.
— Nu ştiu ce am, spuse. Nu mă simt bine... Dar voi ve-deţi-vă de treabă, continuaţi-vă discuţia...
De-atunci, îl tot auzea: „Nu ştiu ce am. Nu mă doare nimic, dar mă simt obosit. Foarte obosit..."
De cînd nu se mai plimba din încăpere în încăpere, prin toată casa, îi plăcea şi lui să lase uşa deschisă, să-L asculte pe Antim. Apoi, într-o seară, cînd Ieronim se apropiase de patul lui cu cartea deschisă, să-şi continue lectura întreruptă

cu o jumătate de ceas mai înainte, Luchian îi făcu semn, miş-cîndu-şi încet, obosit, mîna dreaptă.
— Ieronim, şopti, eu nu mai am mult. îţi spun asta foarte simplu, pentru că, aşa cum ştii şi tu, nu mi-a fost frică de dragoste şi nu mi-e frică nici de moarte. Dar vreau să-ţi dau un sfat. Şi vreau de asemenea să te rog ceva. Sfatul e acesta: cînd eu n-oi mai fi, te duci şi locuieşti în casa lui Thanase, acolo unde ai copilărit. M-am înţeles cu chiriaşii. Ei vor fi bucuroşi să-ţi cedeze cele două odăi de la etaj, că tot riscă să le ocupe altcineva şi, evident, te preferă pe tine, care într-un anumit fel eşti încă proprietar...
— Şi *Oncle Vania?...*
— N-o să mai apuce să rămînă nici el multă vreme aici, căci lucrul e hotărît: casa se dărîmă. O fi primăvara asta sau la toamnă, sau în primăvara următoare, nu se ştie, dar sigur se dărîmă. Şi atunci Manolache va veni la tine, şi-i dai una din camere. Altminteri, rămîne pe drumuri... îmi făgăduieşti ? Pot conta pe tine ?
Nici nu mai asculta Corul strigîndu-i: „Ieronim, fii tare, fii ca stînca de cremene! Nici o lacrimă. Şi vocea, Ieronim, vocea să nu-ţi tremure, căci nu se va întîmpla nimic altceva decît ce-ai tot învăţat în ultima vreme. Moartea. Moartea şi dragostea..."
— Pot conta pe tine ? întrebă încă o dată Luchian. Ieronim zîmbi şi, luîndu-i mîna, i-o mîngîie.
— Am făgăduit, Luchian. Poţi conta pe mine...
— Şi acum am să-ţi fac o rugăminte. Ultima mea rugăminte...
Tăcu multă vreme, cu privirile ţintite în tavan.
— Ce ţi-a spus Generăleasa atunci, înainte să moară, cînd aţi rămas numai voi doi singuri ?...
Ieronim se dădu un pas înapoi, ca şi cum ar fi încercat să-L vadă mai bine.
— Luchian! exclamă. Ştii ce i-am făgăduit: că voi păstra secretul, că nu-L voi spune decît băiatului meu cînd va împlini 17 ani.
— Ştiam asta, îl întrerupse calm Luchian. Dar pe mine mă poţi deja elimina din numărul celor vii...

1

Ieronim se apropie din nou de pat. — Dar Luchian, începu el încercînd să-şi stăpînească emoţia, eu, din noaptea aceea, de cînd m-a chemat Generăleasa lîngă ea, nu fac decît asta: să vorbesc despre ce mi-a destăinuit ea. Dar pentru că am jurat, nu le pot spune aşa cum mi-au fost spuse mie cu limbă de moarte, ci le destăinuiesc în parabole şi legende, în anecdote şi imagini. De cînd s-a prăpădit Generăleasa, eu nu fac altceva, *nu pot face altceva* decît să vă spun, dar voalate ca într-o oglindă veche, cum a fost oglinda noastră, nu pot face altceva decît să vorbesc, în imagini şi parabole, de taina care mi-a fost încredinţată. Şi nu numai vouă, familiei şi prietenilor ci şi celor pe care îi în-tîlnesc din întîmplare. Sînt uneori ispitit să opresc oamenii pe stradă, evident, nu pe oricine, dar anumiţi oameni în care mi se pare că ghicesc un anumit semn. In sfîrşit, asta e altă poveste. Dar, Luchian, eu numai despre asta vorbesc! Dacă n-aş fi vorbit, mi-aş fi pierdut minţile!...
Luchian îl ascultase turburat, şi totuşi un zîmbet se ivi,
timid, pe buze.
— Atunci, trebuie să-mi dau silinţa să te ascult cu mai multă atenţie, şopti continuînd să zîmbească, şi

să încerc să descifrez enigmele. Dar nu ştiu dacă voi mai avea timp. Mă simt foarte obosit...
— Tinereţe, tinereţe fără de bătrîneţe! repeta Antim. Abia apucase s-o sărute pe amîndoi obrajii, şi Iconaru,
cu cutia sub braţ, se repezise spre el, îi mulţumi strîngîn-du-i mîna şi plecîndu-şi respectuos fruntea. Dar aproape de uşă Ieronim îl ajunse din urmă şi—1 opri.
— Cum, vrei să pleci ?
— Poate îl mai găsesc pe Borban lucrînd şi îmi deschide
pe din dos...
— Vrei să pleci, îl întrerupse Ieronim, cînd încă nici n-am intrat în miezul problemei, n-am discutat nici măcar existenţa lui Dumnezeu ?
— E tîrziu, şi gazda se face foc dacă-L trezim din somn...
161
— în nici un caz nu poţi umbla noaptea, pe stradă, îmbrăcat în uniforma asta de general! Dacă te vede vreun sergent, te arestează. Trebuie să-ţi găsim alte haine...
îl auziră urcînd în goană scara spre pod, apoi îi auziră paşii călcînd de astă dată fără grijă şi în mare grabă, şi cîteva minute în urmă se întoarse cu braţele încărcate. Cu un oftat de uşurare, îşi revărsă poverile pe canapea. Adusese fotele, maramele şi broboadele pe care le examinase, pe îndelete, cu două ceasuri mai înainte, dar adusese şi rochia de mireasă.
— Asta este pentru dumneata, *Princesse,* se adresă Măriei întinzîndu-i rochia la picioare, ca un covor. Esta aproape o piesă de muzeu, aşa că-i poţi neglija simbolismul. A fost croită cîndva ca să împodobească o mireasă, dar în noaptea asta, potrivită cu oarecare imaginaţie în jurul umerilor dumitale, îţi va ţine cald...
— Ieronim, iar ai s-o superi! spuse în glumă Antim. Măria îşi ştersese ultimele lacrimi cu podul palmei şi
zîmbi.
— Nu mai mă supăr, Maestre, şopti. într-o zi ca asta, nu mă pot supăra...
Iconaru continua să caute, fără entuziasm, prin maldărul de stofe.
— Toate astea le cunosc, vorbi dezamăgit. Sînt doar pentru cucoane...
— Dar ţin de cald, îl întrerupse Ieronim, alegîndu-i una din fote şi aşezîndu-i-o pe umeri. Iar pe deasupra, ca să nu se vadă...
Ieşi iar pe coridor şi curînd se întoarse cu o pelerină.
— Pe deasupra, continuă, punem pelerina asta. E drept, cam veche şi, probabil, prăfuită, dacă nu cumva găurită de molii...
începu s-o scuture, cercetînd-o îndeaproape.
— Se face tîrziu, spuse Iconaru, luîndu-şi iarăşi cutia sub braţ. Nu stau departe şi, dacă pornesc în pas alergător, nu răcesc...
Ca şi cum nu l-ar fi auzit, Ieronim îi potrivi, cu înde-mînare, pelerina peste fota care-i acoperea umerii.
— îl ducem întîi pe el acasă, se adresă Măriei, ca să vedem dacă mai poate intra...
162
— Dacă Borban n-a stins lumina, îl întrerupse Iconaru, îmi deschide pe din dos...
— Iar noi, continuă Ieronim, noi plecăm apoi să ne plimbăm pe străzi. Avem atîtea de discutat...
Cu gesturi scurte, înfăşură rochia de mireasă şi, asemenea unui mare şal, i-o încolăci în jurul umerilor. Apoi izbucniră toţi în rîs.
— Tinereţe! exclamă încă o dată Antim, însoţindu-i în
coridor.
încuind uşa, îl auzi, pe Ieronim:
— *Princesse,* dacă crezi cu adevărat în Dumnezeu... De-abia după ce se aşezase, istovit, în fotoliul Generăle-
sei, îşi aduse aminte că uitase să le ofere, în paharele minuscule, rezervate numai pentru

asemenea ocazii, faimosul Grand Armagnac, 1908, din ultima sticlă care-i mai rămăsese.
— Tinereţe fără bătrîneţe! îşi repetă ironic, clătinînd din cap. Fără de bătrîneţe...
Voi să se ridice, să caute în dulap şi să-şi umple măcar paharul lui, să bea, în sănătatea lor, dar îşi simţea picioarele grele, ca de plumb, şi se hotărî să se odihnească puţin, doar cîteva clipe. Zîmbind, îşi rezemă capul de speteaza jilţului şi-şi apropie pleoapele. Va trebui să procedeze ca în ocaziile mari, solemne, să aplice, cum îi plăcea să spună, ceremonialul, adică să ţină, cîteva secunde, paharul de cristal în dreptul ochilor, privind prin licoarea de aur şi aramă, şi apoi să-L înalţe şi, urîndu-le noroc, să-L apropie de buze şi să soarbă cît va putea mai încet.
Puţin timp în urmă deschise brusc ochii şi—1 surprinse lumina din salon. „A dat Dumnezeu şi au reparat prizele!" îşi spuse, dar în aceeaşi clipă o văzu pe Măria Daria îndrep-tîndu-se încet spre el, şi se ridică speriat din fotoliu.
— Ce s-a întîmplat ? o întrebă. Ai uitat ceva ? Sau te-ai certat din nou cu Ieronim pe drum ?
Fata se oprise la un pas în faţa lui şi-L privea, zîmbind trist. Şi de-abia atunci o văzu cît este de frumoasă, ce lumină neobişnuită îi însufleţea figura.
— Măria Daria, începu el emoţionat, te-ai făcut deodată foarte frumoasă. Ce s-a întîmplat ?

Fata continua sa-L privească, adînc, în ochi, cu acelaşi zîm-bet trist uitat pe buze.
— Nu mă mai recunoşti, Maestre, spuse foarte încet. E adevărat, a trecut atîta timp, adăugă.
Tăcu o clipă, apoi începu să recite:
Manole, Manole, Meştere Manole...
— Melania! exclamă Antim. Ce e cu tine ? De ce-ai venit ? Fata îi prinse mîna.
— Manole, Manole, meştere manole, n-ai uitat numai logodnica, ai uitat şi de logodnă... îl trase încet spre ea: Trebuie să ne grăbim, că ne aşteaptă...
Se lăsă dus ca un copil, întrebîndu-se ce i-ar putea spune, acum, după atîţia ani, cînd, ajunşi la capătul salonului, dădu deodată cu ochii de oglindă, sclipind scăldată în lumină, aşa cum nu se întîmpla decît cînd toate candelabrele erau aprinse, şi se opri, speriat şi fericit totodată. Dar fata continua să-L tragă după ea.
— Unde vrei să mergem ? exclamă foarte bine dispus. Vrei să trecem prin oglindă ?
Fata începu să rîdă şi întoarse capul.
— Oglinda e înapoia noastră, Manole. N-o vezi ? şi i-o arătă întinzînd uşor braţul.
întoarse şi el capul. Oglinda era într-adevăr acolo, departe, în celalt capăt al salonului, şi cînd fata îl trase brusc după ea, nu se mai împotrivi, şi pătrunse ca într-o ramă de lumină.
— Să ne grăbim, o auzi din nou, că ne aşteaptă...
Se lăsă dus, şi curînd îşi dădu seama că traversau o mare sală, puternic luminată, şi fata îl trăgea tot mai repede, în-dreptîndu-se spre scara de marmoră care se vedea de departe urcînd în spirală.
— Melania, şopti el încurcat, nu pot intra cu pardesiul pe mine...
Nu-i înţelese răspunsul, pentru că tocmai atunci ultimii sosiţi se îmbulzeau către intrarea principală, cîteva perechi

urcau repede pe scări şi începea să se audă freamătul sălii si muzicanţii care-şi încercau instrumentele.
— Melania! şopti cînd trecuseră de ceea ce trebuia să fie ultimele balcoane şi galeriile, şi fata continua să-L tragă după ea, pe această scară de marmoră care urca, nesfîrşită, în spirală.
Dar parcă nici nu l-ar fi auzit. Uşile se închiseseră, freamătul sălii începuse să se potolească, nu se mai auzeau decît sunetele scurte ale unei trompete.
— Melania! exclamă şi voi să se oprească. Zîmbind, fata se întoarse spre el:
— *Non sono Melania, Maestro,* şopti.
în acea clipă o recunoscu şi îşi aminti tot, de la întîlnirea lor în faţa gării, cînd a ajutat-o să-şi urce valizele în *vapo-retto,* pînă în seara cînd, strîngîndu-i mîna în mîinile lui, îi spusese: *Ti voglio bene, Laetitia. E adesso, je dirai le reste en roumain:* Vrei să ne logodim ? Acum ? Chiar acum, în grădina asta ?
împlinise chiar în seara aceea nouăsprezece ani.
îl privea cu acelaşi zîmbet trist pe care-L avusese Măria Daria şi Melania.
— Trebuie să ne grăbim, îi spuse, că ne aşteaptă.

Atunci începură să se audă aplauzele, şi după cîteva clipe sala întreagă amuţi, într-o tăcere reculeasă. Emoţionat, Antim auzi bagheta lovind de trei ori, scurt, în pupitru.
— E tîrziu, continuă fata, încercînd să-L tragă după ea. Ne aşteaptă ceilalţi...
— Numai o clipă, o imploră, în şoaptă, Antim. Numai o clipă, să văd ce au să cînte...
— Ne aşteaptă, repetă fata cu o surdă deznădejde în glas. încercase din nou să-L tragă după ea, dar, cu un gest brusc,
Antim izbuti să-şi elibereze mîna. Auzi iarăşi cele trei bătăi scurte ale baghetei în pupitru, apoi aceeaşi tăcere împietrită a sălii, prelungindu-se nefiresc.
— De ce n-o fi începînd ? Ce mai aşteaptă ? o întrebă.
Dar nu mai era nimeni lîngă el şi Antim întoarse speriat capul în toate părţile. Atunci, parcă ar fi apărut de după coloana de marmoră, Generăleasa.

— Manolache, asta era ? Logodnica ? Străina ?... *Ea* era ? repetă după pauză.
I se păru că ghiceşte o urmă de ironie în glas şi-şi plecă intimidat privirile.
— Ea era, *mon General.*
Chicago, New York, decembrie 1971